

Malmö högskola

Läroarutbildningen

Utbildningsvetenskap

Fritidspedagog under skoltid – en otydlig roll

Pedagogue of recreation during schoolhours – an unclear function

Magnus Ahldén

Magisteruppsats

Magisterkurs i Utbildningsvetenskap, inriktning

Skolledarskap och skolutveckling, 60 hp

2009-08-13

Examinator: Margareth
Drakenberg

Handledare: Haukur
Viggoson

Sammanfattning

Denna uppsats presenterar intervjuer av sju skolledare och sju fritidspedagoger i Malmö stad 2008-2009 kring deras syn på fritidspedagogers arbete i skolan. Deras svar är kategoriserade efter syn på fritidspedagogens kompetenser, beskrivningar av fritidspedagogernas arbete idag på deras skolor, visioner kring framtiden för fritidspedagoger, deras syn på arbetsvillkoren för fritidspedagoger.

Nyckelord: Fritidspedagog, skolledare, rektor, skolutveckling, samverkan

1. INLEDNING	5
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
3. TIDIGARE FORSKNING	6
3.1 FRITIDSPEDAGOGERNAS INTRÄDE I SKOLAN.....	6
3.2 FRITIDSPEDAGOGENS YRKESKOMPETENS	7
3.3 FRITIDSPEDAGOGENS ROLL I SKOLAN	10
3.4 FRITIDSPEDAGOGENS ARBETSVILLKOR.....	13
3.5 FRITIDSPEDAGOGERNAS UTBILDNING	13
3.6 SKOLLEDARENS ROLL.....	14
4. METOD	16
4.1 VAL AV INTERVJUDELTAGARE.....	17
4.2 BESKRIVNING AV INTERVJUDELTAGARNA	18
4.3 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUN	19
4.4 EFTERARBETET.....	19
5. BEARBETNING AV MATERIALET	20
6. RESULTAT	21
6.1 SKOLLEDARNA	21
6.1.1 Om fritidspedagogers kompetens och yrkesroll.	21
6.1.1.1 Social utveckling.....	22
6.1.1.2 Olika syn på lärande.....	22
6.1.1.3 Att komplettera skolan	23
6.1.2 Fritidspedagogens arbete på skolenheten idag	24
6.1.2.1 Anna	24
6.1.2.2 Bea	24
6.1.2.3 Clara	24
6.1.2.4 Disa	25
6.1.2.5 Eva.....	26
6.1.2.6 Frida	26
6.1.2.7 Greta	27
6.1.2.8 Sammanfattning	27
6.1.3 Visioner och önskemål för fritidspedagogers arbete i framtiden	27
6.1.3.1 Heldagsskola	27
6.1.3.2 Fortsätta utvecklingen	28
6.1.4 Synen på arbetsvillkoren för fritidspedagoger	28
6.1.4.1 Avtalen	28
6.1.4.2 Det dubbla uppdraget.....	29
6.1.4.3 Sammanfattning	30
6.2 FRITIDSPEDAGOGERNA	31
6.2.1 Om fritidspedagogers kompetens och yrkesroll	31
6.2.1.1 Bred kompetens.....	31
6.2.1.2 Komplettera skolan.....	32
6.2.1.3 Arbetet i skolan.....	33
6.2.1.4 Det dubbla uppdraget.....	34
6.2.1.5 Sammanfattning	35
6.2.2 Fritidspedagogens arbetsvillkor	36
6.2.2.1 Tydlighet	36
6.2.2.2 Fritidspedagoger som vikarie	37
6.2.2.3 Planeringstid och barnfri tid	37
6.2.2.4 Status och inflytande	38

6.2.2.5 Relation till lärarna/avtalen	39
6.2.2.6 Sammanfattning	41
6.2.3 Visioner och önskemål	41
6.2.3.1 Framtiden för fritidspedagoger	41
6.2.3.2 Heldagsskola	42
7. DISKUSSION	42
8. LITTERATURFÖRTECKNING	48
BILAGA 1	50
BILAGA 2	51

1. Inledning

Min egen ingång i det här arbetet kommer sig av min yrkesbakgrund som fritidspedagog. Jag har av egen erfarenhet och av kolleger fått många berättelser om hur en fritidspedagogs vardag kan se ut inom Malmö stad. Jag är förundrad över detta och tänker att det borde gå att ta reda varför det ser så olika ut på olika skolor. Skolledare är de som styr över den direkta verksamheten och fritidspedagogerna är de som ska göra sina val i det dagliga arbetet. Vad tar man på sig och vad tar man inte på sig som fritidspedagog i skolan. Finns det några kompetenser man anser sig ha god täckning för och finns det då omvänt några saker man gör som man inte har täckning för rent utbildnings eller erfarenhetsmässigt? Uppsatsen består av två delar, två intervjuundersökningar, gjorda under våren 2008 (skolledare), respektive våren 2009 (fritidspedagoger) och de två delarna tillsammans utgör min magisteruppsats.

2. Syfte och frågeställningar

Förutsättningarna för fritidspedagoger skiftar väldigt och det ger en otydlig yrkesroll. Med denna uppsats har jag för avsikt att kunna klargöra hur några skolledare och fritidspedagoger ser på fritidspedagogers roll under skoltid. Jag har medvetet utelämnat fritidshemmet som arena för fritidspedagoger, dels av tidsskäl och dels för att den rollen inte är lika oklar då fritidspedagogerna är de som uttalat har ansvaret för den verksamheten.

Framförallt är det tre frågeställningar som jag skulle vilja besvara.

1. Hur ser fritidspedagogens kompetens ut?
2. Hur ser fritidspedagogens arbetsvillkor ut och hur förhåller sig skolledare och fritidspedagoger till dessa?
3. Hur ser skolledare och fritidspedagoger på fritidspedagogers roll i framtiden?

3. Tidigare forskning

Det här kapitlet kommer att behandla bakgrunden till fritidspedagogernas varande i skolan.

3.1 Fritidspedagogernas inträde i skolan

Fritidspedagoger arbetade förr oftast enbart på fritidshem. Under 70-talet kom SIA-utredningen (Skolans inre arbete, SOU 1974:53) som framställde föreningar och fritidshem som tänkbara samarbetspartners för skolan (Hansen 1999). Av det kom inte särskilt mycket och de flesta fritidshem kom istället att utvecklas inom ramen för förskolan (Calander 1999).

Fritidshemmen växte under 80-talet och därmed också antalet fritidspedagoger och när de ekonomiska ramarna stramades upp i samband med kommunaliseringen såg många kommuner möjligheten att integrera fritidshemmen med skolan. Detta skapade en märklig situation där två verksamheter under samma tak, skola och fritidshem, hade två olika myndigheter som styrde dem, Skolverket och Socialstyrelsen. Detta rättades dock till 1996 när fritidshemmen överfördes till Utbildningsdepartementet och därefter till Skolverket (Calander 1999).

En annan faktor som påskyndade fritidspedagogernas inträde i skolan var sexåringarnas möjlighet att börja skolan om föräldrarna ville det. Så småningom skapades också rena förskoleklasser (Calander 1999).

Calander (1999) menar att drivkrafterna för fritidshemmens integrering i skolorna var både ekonomiska och pedagogisk/ideologiska. Hansen 1999 citerar utredningen SOU 1991:54 och pekar på att det även var organisatoriska faktorer som låg bakom den här förändringen.

De ekonomiska nedskärningarna har enligt Calander lett till att fritidspedagogerna flyttats från barnomsorgen till skolan för att lindra effekterna där.

” Brutalt uttryckt kan man säga att fritidspedagogerna har fått agera buffert i skolan i en tid av minskade resurser.” (Calander 1999, 205)

Så här säger läroplanen om skolans uppdrag när det gäller samverkan mellan yrkesgrupperna. Där betonar man de olika kompetenserna och vill lyfta fram mötet mellan verksamheterna.

”Skolan skall främja elevernas harmoniska utveckling. Detta skall åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.” (Skolverket 2006, 6)

3.2 Fritidspedagogens yrkeskompetens

Man skiljer på en yrkesgrupps kompetens och yrkesroll. En kompetens kan sägas bestå av tre delar:

- ”1. Formell behörighet – att man genomgått en formell utbildning som ger behörighet och ev. legitimation
2. Teoretisk kunskap – att man kan omvandla de teoretiska kunskaperna till praktiska förhållanden och därigenom få en helhet.
3. Livslångt lärande – att ha förmågan att kontinuerligt utveckla de kunskaper och förmågor man har samt följa med i forskningen inom sitt yrkesområde och omsätta de nya insikterna i sitt arbete.” (Andersson och Hansson 1999, 37)

Yrkesrollen är å andra sidan en uppsättning förväntningar som riktas mot den som har en viss yrkesposition. Dessa förväntningar är i yrken som är mångsidiga sammankopplade med den personliga rolluppsättningen. Erfarenhet och kunskaper i yrket förvärvas och utgör med tiden en yrkesidentitet, att man känner sig som en fritidspedagog exempelvis (Andersson och Hansson 1999).

Fritidspedagoger är historiskt kopplade till förskollärarna dels genom att fritidspedagogerna ofta arbetade i syskongrupper och med de äldre barnen på förskolan, och dels genom att utbildningen är präglad och influerad av förskolläraryrket (Hansen 1999) (Calander 1999).

Johansson (1984) menar att fritidspedagogyrket präglas av låg professionalitet:

”..kan vi se att yrkesrollen präglas av låg grad av professionalitet. Fritidspedagogerna har ingen specialiserad kunskapsmassa eller specifika metoder och tekniker för att tillämpa sin kunskap i det dagliga arbetet.” (Johansson 1984, 123)

Tidigare låg också fritidspedagogens och fritidshemmets uppgift i att vara ett komplement till hemmet och inte skolan som är det som råder idag.

Detta var mycket tydligt bland de intervjuer Inge Johansson gjorde bland fritidspedagoger till avhandlingen "Fritidspedagoger på fritidshem". Det rådde dock olika uppfattningar bland dem om huruvida fritidshemmet skulle vara hemligt eller inte (Johansson 1984).

Grunden i yrkesrollen var omsorgsarbete och att man tyckte att det skulle vara barnens behov som skulle styra verksamheten. Det kunde skapa en spänning mellan viljan att ha nära relationer till barnen och föräldrarna och sedan ta på sig en roll som tjänsteman och officiell person (Johansson 1986).

Vidare skriver Johansson att fritidspedagogens utgångspunkt i omsorgen leder till att fritidspedagogernas pedagogiska arbete framstår som diffust i förhållande till hela verksamheten. Han ser dock att fritidspedagogens pedagogiska arbete kring sociala beteenden, värderingar och attityder kan ge spännande utvecklingsmöjligheter för yrkesgruppen om man bara klargör uppgifterna tydligare (Johansson 1986).

Den danske psykologen och pedagogen John Aasted Halse säger att pædagoger, som fritidspedagoger heter i Danmark, har utgångspunkten "det hele barn" (Halse 1986, 44). I hans bok "Heltidsskole" redogör han för några modeller av heldagsskolor som hett diskuterades på 1980-talet i Danmark.

Jönsson och Rubinstein-Reich (1996) undersökte vad några föreståndare ansåg att fritidspedagoger har för kompetenser. De huvudområden som kom fram var:

- Kunna leda barn i grupp och samtidigt ta hänsyn till individen
- Ha ett visst förhållningssätt till barn
- Stimulera skapande och utveckla social kompetens
- Kunna arbeta med föräldrar och arbetskamrater
- "kunna ha många bollar i luften"
- Att vara medveten om sin yrkesroll (s. 18)

Samma föreståndare fick spekulera lite om framtiden för fritidspedagoger och menade då att det som blev viktigt längre fram var ”rollen i socialiseringsprocessen” och ”samverkan mellan barnomsorg och skola” (Jönsson och Rubinstein-Reich 1996, 30).

Lindborg och Nilsson (1997) talade med ett antal skolledare om hur de såg på fritidspedagogens kompetens. Alla intervjuade hade en positiv uppfattning om fritidspedagogens kompetens och en av de intervjuade pekar till och med på att fritidspedagogen är en motor i utvecklingen.

Hansen (1999) menar i sin avhandling att fritidspedagogernas kompetens har svårigheter att komma till sin rätt i skolan där innehåll och produkter har mer plats än processer och utveckling. Hon menar vidare att en möjlighet för fritidspedagogerna att förstärka sin yrkesroll vore att satsa på att bli ”lärare i social kompetens” (Hansen 1999, 358). Det tillsammans med att man kan arbeta med ”barns erfarenhetsbaserade lärande” (s. 358) kan hjälpa fritidspedagogerna till att finna sin egen nisch.

Fritidspedagogikens innehåll är väldigt brett och innefattar såväl social utveckling och identitetsskapande hos barn och unga som lek, rörelse och utomhusverksamhet. Fritidspedagoger har kunskaper om läroprocesser, konflikthantering och praktisk-estetisk verksamhet. Många av de kunskaperna handlar om läroplanens allmänna mål, de som inte är kursplansstyrda (SOU 2008:109 u.d.).

Det finns dock ett annat yrke som har förledet fritids-, fritidsledaren. Detta yrke har en helt annan plattform att stå på och dess yrkesutövare finner man mestadels i ungdomsverksamhet såsom fritidsgårdar och skolvärdsfunktioner på högstadium.

Deras kompetens handlar enligt (Andersson och Hansson 1999) om kunskaper i människors utveckling, socialisation och livsvillkor. En fritidsledare behöver även grunder i kommunikation, relationsbearbetning och konflikthantering.

3.3 Fritidspedagogens roll i skolan

När fritidspedagogerna började arbeta i skolan så innebar det att en helt ny kultur skulle integreras med skolans kultur. Detta kan innebära problem och Calander (1999) talar om ”samverkansnormen” (s. 190) vilket betyder att de fritidspedagoger som väljer att inta en positiv attityd till integration i skolan belönas till skillnad från de fritidspedagoger som vill att yrket tar en annan inriktning.

”Otvivelaktigt har fritidspedagoger idag begränsade möjligheter att öppet vägra att agera nära skolpedagogikpolen, om man vill vinna erkännande som kompetent fritidspedagog i de integrerade verksamheterna.” (Calander 1999, 190)

Det finns ingen möjlighet att välja en annan inriktning som inte kommer skolan till godo som fritidspedagog menar Calander.

Senare i boken säger Calander att det knappast är tal om interprofessionell samverkan mellan fritidspedagoger och lärare på de två skolorna han undersökte. Antingen handlar det om att lärargruppen dominerar över fritidspedagoggruppen eller så har fritidspedagogerna helt enkelt övertagit ett skolperspektiv på sin yrkesfunktion under förmiddagarna (Calander 1999).

I utredningen ”En hållbar lärarutbildning” (SOU 2008:109 u.d.) skriver utredaren Sigbrit Franke om att fritidspedagogerna är en delad yrkeskår, dels de som tycker att integrationen med skolan i allt väsentligt är något bra och dels de som tycker att fritidspedagogernas fokus borde ligga på fritiden, på eftermiddagen.

Hansen säger att samverkan bör ske mellan tydliga identiteter istället för att man smälter samman yrkena. (Hansen 1999) Just den otydliga identiteten får Annika Kraft, tidigare högskoleadjunkt på Malmö Högskola, att tro att fritidspedagogerna är på väg att försvinna. Hon menar att om fritidspedagogerna inte definierar sin profession så får de finna sig i att syssla med lite av varje. Man får göra det som andra säger att man ska göra (Danielsson 2008). Istället så ska fritidspedagogerna sätta fokus på de saker som skolan inte ska göra. Annika Kraft säger att det handlar om omsorg och en meningsfull fritid. Hela diskussionen kring att fritidspedagoger ska ha hand om den sociala utvecklingen är hon avvisande till och

menar att det är institutionen skolans ansvar att utveckla barnens sociala förmåga, inte enskilda fritidspedagogers (Danielsson 2008).

John Aasted Halse går i sin bok igenom flera modeller av heltidsskolor där man sett försök på att integrera pedagoger med lärare i heldagslösningar. Han diskuterar skillnader i arbetsvillkor mellan lärare och pedagoger och menar att som yrkesgrupp har pedagogerna mest att förlora i en heltidsskola. Det riskerar att bli pedagoger som har tillsynsuppdraget och ska se till att det är lugn och ro på skolan. Halse menar istället att skolan har massor att vinna på att pedagoger tillför skolan värdefulla musiska, praktiska och kreativa aspekter (Halse 1986).

De dubbla rollerna mellan fritidshem och skola gör att dagen splittras upp och att man utför sitt arbete på ett mer strukturerat men ytligt plan under skoldagen, ett förhållande som Hansen menar kan leda till att fritidspedagoger intar en "fusklärrroll" (Hansen 1999, 356), där man bara tar ytan av läraren, en schablon, utan att försöka ta till sig hela tänkandet bakom lärarrollen (Hansen 1999).

Staffan Hülphers skriver att man som fritidspedagog känner en osäkerhet i samverkan med skolan. Man önskar att det synsätt på barnens lärande som fritidspedagoger har skulle smitta av sig på lärarna.

"En syn som ser till hela barnets utveckling och lärande där ett friare och mer lustbetonat sätt vore att föredra än det som gäller i skolan" (Hülphers 1998, 33)

Annika Kraft (Danielsson 2006) menar att det ligger en paradox i att ju mer skolan tar till sig fritidspedagogikens läroprocesser, desto mindre blir fritidspedagogens professionsutrymme. Det gör att fritidspedagogens roll är suddig, man saknar en egen nisch. Hennes lösning är att man byter ut de olika yrkeskategorierna mot en ny som har gemensamt ansvar för barnen mellan kl. 06-18. Man kan inte dela upp dagen i mer eller mindre nyttigt lärande.

Fritidspedagogernas roll har blivit suddigare i och med integrationen av skola och fritidshem. Många fritidspedagoger får en skolkulturellt förankrad lärarfunktion eftersom en stor del av fritidspedagogens arbetsdag är förlagd i skolan. Man får en hjälplärrroll (SOU 2008:109 u.d.).

Hjälplärrollen är slöseri med kompetens säger Bengt Thorngren, skolinspektör på Skolverket (Bengts 2009). Han tycker att man ska tydligt redogöra för ansvarsfördelningen mellan klasslärare och fritidspedagog och se till att tala om helheten i gruppen och barnens hela dag. Missnöjet som skolinspektörerna hör om med samverkan handlar ofta om olika förväntningar säger de.

Lindborg och Nilsson menar att samverkan bidragit till att fritidspedagogernas pedagogik utvecklats och blivit tydligare (Lindborg och Nilsson 1997).

I deras undersökning ställde de också frågan om vilka fritidspedagogernas viktigaste kompletterande uppgifter till skolan var. Följande fyra kategorier kunde urskiljas:

- Lek, rörelse, skapande, praktiskt arbete
- Helhetssyn, barns behov
- Trygghet, barns behov, social utveckling
- Finnas till som vuxen (Lindborg och Nilsson 1997)

I lärarutbildningsutredningen menar utredaren att syftet med integrationen mellan fritidshem och skola är att all pedagogisk verksamhet ska ses som en helhet och en del av det livslånga lärandet (SOU 2008:109 u.d.).

Till sist så kan jag referera till Jönsson och Rubinstein-Reichs intervjuer av föreståndare där de efterlyser mer kunskap från skolan om vad fritidspedagogen har för kompetens. Därför är det viktigt att stärka fritidspedagogens identitet som en följd av samarbetet (Jönsson och Rubinstein-Reich 1996).

En av föreståndarna i deras bok uttryckte det så här:

”I framtiden kommer vi sannolikt att se mycket mer av samverkan mellan skolan och barnomsorgen. Men det är viktigt att inte bli istället för läraren. Att ersätta specialläraren eller bli rastvakt är inte precis samverkan. Fritidspedagogerna måste ännu mer än idag visa sina kompetenser och stå på sig.” (Jönsson och Rubinstein-Reich 1996, 33)

3.4 Fritidspedagogens arbetsvillkor

Fritidspedagoger arbetar normalt i 40 timmarstjänster. Det innebär att de arbetar alla skolans lov till skillnad mot sina nära kolleger lärarna som har 45 timmars arbetsvecka men till gengäld är ledig stora delar av loven.

Många fritidspedagoger jämför sitt yrke med lärarnas och tittar på eras villkor och vill jämna ut dessa. Lärare jämför sig överhuvudtaget inte med fritidspedagoger när de talar om sitt yrke utan jämför sig hellre med kontorsarbetande tjänstemän (Hansen 1999).

Staffan Hülphers skriver att bland de tolv fritidspedagoger som han intervjuat fanns någon som tyckte att skoltid och fritid skulle närma sig varandra, på jämlika villkor.

”Man uppfattar sig utföra likvärdiga pedagogiska insatser men har lägre status i form av löne- och anställningsvillkor än de som lärarna har.” (Hülphers 1998, 35)

Lindborg och Nilsson är också inne och rör vid de här sakerna. Flera av skolledarna i intervjuerna talar spontant om arbetstidsavtalen och spekulerar i olika riktningar (Lindborg och Nilsson 1997). Just de olika avtalen menar den nya lärarutbildningsutredningen är en anledning till att det är svårt att rekrytera nya fritidspedagoger (SOU 2008:109 u.d.).

I förslaget till ny lärarutbildning menar utredaren att när nu fritidspedagoger ska bli lärare med inriktning mot fritidshem så behöver arbetstidsavtalen förändras och jämföras med andra likvärdiga lärargrupper. Konsekvensen härav är att mer personal behöver anställas i fritidshemmen (SOU 2008:109 u.d.).

3.5 Fritidspedagogernas utbildning

Historiskt så öppnades den första utbildningen till fritidspedagog 1964 i Norrköping på förskoleseminariet. Redan 1966 fördes den dock över till yrkesskolan. Inspirationen och förebilden var förskollärarytbildningen (Calander 1999). 1977 införlivades fritidspedagogutbildningen tillsammans med lärarhögskolorna och förskoleseminariet till universiteten. Då var utbildningslängden lika lång för alla yrkesgrupperna (lågstadielärare, fritidspedagog och förskollärare). Senare upphörde lågstadielärarytbildningen att existera och

blev istället en lärarutbildning för åren 1-7 och förlängdes till 3,5 år. Fritidspedagog och förskollärarytbildningarna förlängdes med en termin till tre år (Hansen 1999).

Fritidspedagoger klagade över den dåliga utbildningen när det gäller samarbetet med skolan och tyckte till och med att Lärarhögskolan är orsak till att det blir dålig stämning mellan fritidspedagoger och lärare (Jönsson och Rubinstein-Reich 1996).

Idag läser fritidspedagoger på lärarutbildningen på programmet "Barn och ungdomsvetenskap 210 hp" där man bland annat kan inrikta sig mot fritidspedagogisk verksamhet, grundskolans tidigare år och förskoleklass.

Rekryteringen av nya studenter med fritidspedagogisk inriktning är väldigt svag, endast 3 av 240 som började läsa barn och ungdomsvetenskap vid Malmö Högskola valde den inriktningen (Danielsson, 2006). Däremot låg motsvarande siffra i Jönköping stadigt på 8-10% av de nya studerande, vilket kan ha en förklaring i att man har tydligare inriktningar från början, man väljer inte efterhand som i Malmö (Palm 2006).

3.6 Skolledarens roll

Att förstå skolledarens roll handlar om det ansvar denne har för att skolans arbetslag ska fungera. Däri ingår numera fritidspedagoger framförallt i de lägre åldrarna.

Så här säger läroplanen om skolledares uppdrag med koppling till fritidspedagogerna:

"Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och till målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att ...

- samarbetsformer utvecklas med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande (Skolverket 2006, 16-17)

Rask och Wennbo skriver att ansvaret för rektorn ligger i att leda verksamheten och se till så att den följer läroplanens tankar. Rektorn ska skapa förutsättningar för ett gott samarbete mellan olika grupper, inom olika grupper och mellan de olika funktionerna i skolan. Rask och Wennbo säger också att det är viktigt att man formulerar vilka förväntningar man har på personalen (Rask och Wennbo 1988).

Rektorerna ägnar sig mestadels åt administrativt arbete istället för pedagogiskt utvecklingsarbete. Det säger Staffan Enquist och hänvisar till undersökningar. Enquist menar vidare att det är nya krav som ställs på skolledarna i och med den nu 14 år gamla läroplanen, numera är rektorn ansvarig för skolans resultat både kunskapsmässigt och ekonomiskt (Enquist 1996).

Skolledaruppdraget är naturligtvis mångfacetterat och låter sig inte beskrivas noggrant i den här korta bakgrunden. Ingvar Persson (2004) beskriver fyra inriktningar i sitt ledarskap som de sex rektorerna i hans undersökning uppvisade. Detta är på inget sätt en heltäckande bild av ledarskap inom skolan.

Persson talar om den administrerande, den stabiliserande, den stödjande och den utvecklande inriktningen i ledarskapet.

Den *administrerande* handlar mycket om rent kontorsarbeten men kan också innefatta att skapa rutiner och organisera det dagliga arbetet.

Den *stabiliserande* inriktningen berör ambitionen att skapa en trygghet och ramar för verksamheten. Att bygga en anda, normer och kultur hör till denna biten.

Den *stödjande* inriktningen handlar om att se och lyssna på enskilda lärare, att motivera och bekräfta, för att få denne att intressera sig för verksamhetens utveckling.

Den *utvecklande* inriktningen innehåller idérikt tänkande och visioner. Att kunna se utveckling genom de mål som är satta (Persson 2004).

Skolledarna ska arbeta med att få in läroplanen i det dagliga arbetet. Det innebär att den ska levandehållas genom dialog med lärarna. Det ställer krav på skolledarens förmåga att föra pedagogiska samtal som motiverar alla till att engagera sig i det arbetet (Persson 2004).

”Väsentligt för det pedagogiska ledarskapet är att skolledningen och den enskilde skolledaren har ett långsiktigt perspektiv i sitt pedagogiska ledarskap. Det räcker dock inte med lång blick, det krävs även en struktur i tänkandet och planeringen” (Persson 2004, 73).

4. Metod

Jag har valt att göra ett intervjuarbete i två delar, dels har jag under våren 2008 intervjuat sju skolledare om deras syn på fritidspedagogers arbete i skolan och dels har jag intervjuat sju fritidspedagoger som arbetar under dessa skolledare. Fritidspedagogerna intervjuades våren 2009.

Valet på intervjuer som metod föll naturligt efter att forskningsfrågan var på plats. (Bell 2000) skriver att man genom intervjuerna kan få reda på mycket mer extrainformation i tonfall, mimik och så vidare och därigenom få en känsla för hur frågorna tas emot och om svaren är tillräckligt utförliga eller om man behöver fördjupa med följdfrågor.

En av nackdelarna med intervjuer är att de tar ganska mycket tid, inte bara i själva utförandet utan kanske ännu mer i efterarbetet, vilket gjorde att jag från början hade bestämt mig för att begränsa mig till fem deltagare. Det slutade med sju eftersom intresset för deltagande i undersökningen var större än väntat. Eftersom det då fanns sju skolledare i den första delen av undersökningen så kändes det naturligt att även ha sju fritidspedagoger i andra halvan.

Det finns olika typer av intervjuer, bland annat strukturerade och ostrukturerade intervjuer som Bell nämner (Bell 2000). Hon menar att de flesta intervjuer hamnar i gränslandet mellan dessa två former och det gjorde mina intervjuer också. Jag använde mig av ett intervjuschema som grund när jag höll mina intervjuer (bilaga 1+2). Detta intervjuschema var till mitt eget bruk för att användas som stöd under intervjun så att jag hade en överblick över vad som hade diskuterats.

Intervjuschemat utformades så att de ämnen som behandlades skulle täcka in de frågeställningar kring arbetsvillkor, uppdrag och kompetens som belyses i kapitel 3 ”Tidigare forskning”. Dessa frågor ville jag komma åt från flera vinklar och hade därför flera frågor som på olika sätt kunde få fram svar på ovannämnda områden.

Jag har själv en yrkesbakgrund som fritidspedagog vilket kan ha påverkat intervjudeltagarna, även om jag inte i något fall nämnt detta för dem innan intervjun. Däremot kan det i mina frågor eller kommentarer i intervjun ha framgått att jag är fritidspedagog. Det kan ha haft betydelse för de svar jag fått.

4.1 Val av intervjudeltagare

Jag skickade e-post till nästan samtliga rektorer och biträdande rektorer i Malmö stad som enligt skolornas hemsidor har ansvaret för fritidshem och de lägre skolåren. Undantagen var rektorer som jag haft någon relation till tidigare exempelvis arbetat under eller varit på anställningsintervju hos. Det blev cirka mellan 30 och 40 mail. I mailen förklarade jag vad det var jag ville undersöka och frågade om man ville ställa upp på en intervju. Jag fick tio skolledare som meddelade att man ville ställa upp och jag bokade tid med de sju som svarade först och satte de andra som reserver ifall något skulle gå fel med intervjun eller vid plötsliga avhopp. De intervjuade är från fem olika stadsdelar inom Malmö stad.

De sju personerna kände sig utvalda att delta i undersökningen och kan därför inte sägas vara slumpmässigt utvalda. Nackdelen med detta är förstås att de på förhand redan visat intresse för uppgiften och det finns en risk att man endast får med personer med en positiv inställning till intervjuämnet.

De som tackade ja fick ta del av min forskningsplan som jag gjort tidigare under magisterkursen, att läsa igenom innan intervjun.

I andra omgången har jag bett de sju skolledare som var med i första omgången att hitta en fritidspedagog som arbetar på den enheten som var villig att ställa upp på en intervju. Det tog ganska lång tid att få fram kandidater på alla skolor då några förfrågningar glömdes bort och en del andra fick jag leta upp själv då skolledarens eftersökning inte gett något resultat. Det medförde att jag fick medverkande som var väldigt positivt inställda till intervjun och någon som kände att de inte hade valt det själv. Här föreligger samma invändning som tidigare att de personer som gärna ställer upp på intervjuer kanske inte är representativa för yrket som helhet. En annan nackdel som är uppenbar är att skolledaren på min förfrågan att rekommendera någon fritidspedagog som kunde tänkas ställa upp för intervju, självklart kan ha valt någon som skolledaren uppfattar som positivt inställd till skolledningen eller till skolrollen. Jag höll fast vid min ursprungliga idé att intervju skolläda och fritidspedagoger som är i ett chef-anställd förhållande av den anledningen att jag först tänkt att jag skulle göra en undersökning där jag kunde titta på förhållandet mellan chef och fritidspedagog, att

undersöka den styrningen. Det föll bort efterhand som jag funderade, men jag behöll urvalsmetoden utifall att materialet skulle visa på intressanta vinklingar kring detta. Det gjorde det inte och i efterhand kan jag tycka att det varit mer optimalt att välja fritidspedagoger och skolledare som inte arbetade på samma skola.

Jag bokade därefter tid för intervju och skickade samtidigt min forskningsplan även till fritidspedagogerna. Intervjuerna genomfördes sen under våren 2009.

4.2 Beskrivning av intervjudeltagarna

Den första undersökningen presenterades ingående i min första uppsats 2008 som jag gjorde inom ramen för magisterutbildningen i utbildningsvetenskap vid Malmö Högskola och då hade skolledarna fått tilldelat namnen rek 1-rek 7. I denna magisteruppsats avser jag att ändra dessa namn då underlaget utvidgats och det kan uppstå förvirring med alla siffror. Därför har jag gett alla skolledare kvinnliga förnamn och alla fritidspedagoger manliga förnamn oavsett om dessa personer är kvinnor eller män. Variabeln kön är inget som diskuteras i denna uppsats och därför har jag valt att utelämna den informationen. Det gör också det enklare för läsaren att skilja på skolledarnas svar och fritidspedagogernas.

De fritidspedagoger som står uppställda bredvid skolledarna hör inte nödvändigtvis samman med varandra.

Skolledare	Fritidspedagoger
Anna: bitr. rektor, bakgrund: förskollärare	Axel, examensår: 1982
Bea: rektor, bakgrund: fritidspedagog	Bengt, examensår: 1990
Clara: bitr. rektor, bakgrund: förskollärare	Conny, examensår 70-talet
Disa: bitr. rektor, bakgrund: förskollärare/specialpedagog	David, examensår: 1997
Eva: bitr. rektor, bakgrund: 4-9 lärare	Erik, examensår: 1997
Frida: bitr. rektor, bakgrund: förskollärare	Frans, examensår: 1996
Greta: bitr. rektor, bakgrund: fritidspedagog	Gustav, examensår: 1984

4.3 Genomförande av intervjun

Jag hade avtalat tid med fjorton personer som alla tackat ja till min intervjufrågan. Då sju plus sju är ganska många intervjuer att ha för att de tar väldigt mycket tid i anspråk, inte bara att genomföra utan även när det gäller efterarbete hade jag först tänkt att den första eller de första två intervjuerna mer eller mindre skulle vara provintervjuer där jag kunde få en möjlighet att testa frågorna och öva in mig själv på intervjusituationen som för mig är ganska ovan (jfr Bell 2000).

Resultaten från de två första intervjuerna var dock så intressanta att jag även vill ha dem med.

Intervjuerna skulle få ta en timme hade jag bestämt på förhand och jag lyckades hålla mig innanför den ramen i alla utom en. Till slut varade intervjuerna mellan 38 minuter och 80 minuter. Alla intervjuerna täckte dock in alla ämnena jag hade på mitt intervjuschema, däremot skiljer det sig naturligtvis i mängd och djup.

Att jag just valde en timme som intervjulängd var mer eller mindre en chansning. Min första tanke med det var efterarbetet som tar längre tid ju längre intervjun pågår och den andra tanken är att intervjuerna skulle vara attraktiva ur respondenternas synvinkel. Om en intervju tar två timmar i anspråk eller om inte tiden står angiven på förhand riskerar jag att inte få samma gensvar på min förfrågan.

Intervjuerna spelades in på mp3-spelare som låg synlig på bordet mellan oss under samtals gång.

Intervjuerna genomfördes alla i enskilda rum med få störningar på informanternas egna skolor. Endast under en intervju (Anna) var jag tvungen att stänga av mp3 spelaren för att det uppstod en situation som måste lösas av den biträdande rektorn.

4.4 Efterarbetet

Jag transkriberade alla intervjuerna sittandes med hörlurar vid datorn. Jag försökte undvika att skriva alla tvekande ljud såsom ”öhh” och ”ehh”. Dessa finns endast med då det kändes nödvändigt med hänsyn till det som sades, alltså om respondenten verkade tveka på ordval till exempel.

Alla intervjuerna transkriberades i övrigt ordagrant, vilket ledde till att många meningar ser obegripliga ut tagna från sitt sammanhang. Detta löses dock i analysen av att jag beskriver det runt omkring sagda så att meningarna får ett innehåll och en mening. Intervjumaterial 2, det vill säga de intervjuer som genomfördes med fritidspedagoger våren 2009 transkriberades lite mindre noggrant, där jag utelämnade de allra flesta ”öhh” och ”ehh” och istället skrev till en kommentar inom parentes om ansiktsuttryck, skratt, tvekan eller något annat känslouttryck som kunde vara relevant för förståelsen av det sagda.

Intervjuerna skrevs sedan ut på papper där analysen tog vid.

5. Bearbetning av materialet

Utifrån de områden kring fritidspedagogers kompetens, arbetsvillkor, utbildning och uppdrag i skolan som jag talat om i kapitel 2 så gjorde jag en innehållsanalys av materialet i jakt på information som belyser dessa ämnen för att kunna jämföra min empiri med tidigare forskning.

Trots att jag i min forskningsplan uttryckt en vilja att tala om fritidspedagogens roll i skolan och att jag även i mitt intervjuschema (bilaga 1+2) endast avsett att tala om fritidspedagogens uppdrag under skoltid så gled flera av informanterna, framförallt bland fritidspedagogerna in på fritidshemmet. Den informationen behandlas överhuvudtaget inte i den här uppsatsen.

De kategorier som jag använt mig av utgick ifrån mina frågeställningar och är:

1. Beskrivning av fritidspedagogens kompetens och yrkesroll.

Jag tyckte det var viktigt att man fick reda på vilka ord de intervjuade sätter på fritidspedagogers kompetens. Vad tror de att de kan tillföra skolan?

2. Fritidspedagogens arbete på skolenheten idag.

Här är det intressant att höra hur informanterna beskriver fritidspedagogens/sitt arbete på skolan.

3. Visioner och önskemål om fritidspedagogers arbete i framtiden.

Arbetar man redan optimalt eller ser man en utveckling av skolan i en annan riktning och vad tror man om fritidspedagogens roll i det?

4. Synen på arbetsvillkoren för fritidspedagoger.

Att arbetsvillkoren skiljer sig mellan yrkesgrupperna i arbetslaget är väl känt. Hur påverkar det det dagliga arbetet?

Intervjuerna bearbetades med understrykningspenna där jag delade in svaren efter ovan nämnda kategorier för att på så sätt synliggöra vad som egentligen sagts. En hel del av svaren har tillförts flera kategorier då jag bedömt att de berört flera ämnen. I resultatdelen förekommer det att svar på en fråga som kanske naturligt hänger ihop med en frågeställning istället förts till en annan kategori.

6. Resultat

Resultatkapitlet delas i två kapitel där den första intervjuomgången med skolledarna står för sig och den andra med fritidspedagoger för sig. Resultaten jämförs sedan i diskussionskapitlet.

Jag kommer här att ta upp resultatet i varje kategori för sig där skolledarna direkt berört ämnena. Några uttalanden är direkta citat medan annat är en tolkning av vad som sagts i flera meningar på ett mera lättförståeligt sätt.

6.1 Skolledarna

6.1.1 Om fritidspedagogers kompetens och yrkesroll.

”Fritidshemmet är ett komplement till skolan och det är vanligt att fritidspedagogerna arbetar tillsammans med förskollärare och grundskollärare i arbetslag. Det innebär också att fritidspedagogen kan ha egna lektioner i vissa ämnen, till exempel drama eller annan skapande verksamhet. Fritidshem och grundskola styrs av samma läroplan.”
(Arbetsförmedlingen 2009)

Härav framgår det ett behov av att detaljera vad som är fritidspedagogens yrkesroll och skolledarnas egenskap av att vara just ledare inom skolan ger de en möjlighet att förändra den yrkesrollen i den riktning de vill.

6.1.1.1 Social utveckling

Den sociala utvecklingen poängteras av flera av skollära som huvuduppgiften idag för fritidspedagogerna. Fritidspedagoger är bra på att fånga sociala mönster säger Greta och tycker att "social kompetensfostran" är något som just fritidspedagoger är duktiga på. Anna menar att fritidspedagogerna är duktiga på livskunskap, samarbete och konflikthantering och säger utöver det att fritidspedagogerna är mer positiva till att vara tillsammans med barnen, till exempel på raster och efter skoltid, att de har ett annat tänkande kring barntid.

Individens utveckling är det flera av skollära som tar upp som en av fritidspedagogens kompetenser och ansvarsområden. Bea pekar på att det här med den individuella identitetens utveckling har kommit att hamna i facket fritidspedagogik och ställer det lite grand i motsättning till omsorgsarbete:

"Det är kanske väldigt mycket omsorgsarbete och det kanske inte är fritidspedagogikens, jag ska inte säga huvudsyfte för det kan vara väldigt pedagogiskt att ha en god omsorg, det är inte det jag säger, men det är kanske andra saker man kan och vill jobba med när man möter individen/eleven..."

Clara säger att det finns flera olika kompetenser bland fritidspedagogerna på skolan och någon arbetar med socioemotionell träning men inte alla. Eva talar om att fritidspedagoger ska arbeta med förhållningssätt och social utveckling och menar att även om alla på skolan har ansvar för det så ligger det väldigt mycket på fritidspedagogerna.

Disa nämner inte social utveckling som ett kompetensområde utan talar om helhetssyn istället, något som kanske inte kan jämföras rakt av, men som ändå gränsar till social kontroll/omsorg. Frida nämner heller inte social utveckling förrän vi talar om eventuell nyrekrytering av fritidspedagoger och den kompetens som då skulle önskas.

6.1.1.2 Olika syn på lärande

Disa säger att fritidspedagoger har mer pedagogik och psykologi i sin utbildning än vad läraren har vilket hon tror gör att det är lättare att "få en fritidspedagog med på banan i tanket om vad en elev behöver än vad det är att få en lärare med sig". Synen på kunskap är annorlunda för fritidspedagoger menar Greta. Lärare blir lätt ämnesfokuserade medan fritidspedagoger och förskollärare kan komma in och bredda upplägget för hur man ska lära sig saker och ting.

Att arbeta kring lärande på ett mer otraditionellt sätt är fritidspedagoger duktiga på anser Anna och säger att de ska lära barnen matematik, svenska och livskunskap och då ska inte fritidspedagogen ”sitta och traggla läsinlärning”, utan arbeta med läsinlärning på ett annat sätt. Just det här andra sättet innebär praktisk matematik och skapande menar Clara och säger att fritidspedagogen jobbar utifrån ”sitt”.

6.1.1.3 Att komplettera skolan

Clara säger att man från ledningshåll trycker på att man som fritidspedagog ska vara en kompletterande funktion till skolan, man ska syssla med det som inte är ren undervisning. Detta är också Eva inne på och poängterar att fritidspedagoger inte ska ha huvudansvaret för matematik, svenska och engelska. Greta menar å andra sidan att det är naturligt att ge uppdragen i skolan till de som har den bästa kompetensen oavsett om det är en lärare eller fritidspedagog:

” ..jamen bild har jag fått och bild är jag jätteintresserad av så de kör bildundervisningen, det gör de 10 ggr bättre än svenska-NO lärare, eller matte...alltså de har inte det, de gör detta mycket bättre.”

Den kompletterande funktionen innebär att man måste ta tillvara de olika kompetenser som finns hos fritidspedagogerna, menar Frida. De försöker utnyttja det fritidspedagogerna är bra på som till exempel bild, skapande och ge de kunskaperna över klasserna till alla barnen.

Bea talar om att skapa ett samband mellan den fria tidens lärande och den icke-fria tidens lärande – skolan. Då handlar detta lärande i huvudsak om de ”icke grundämnesbaserade ämnena”. En annan sak som Bea nämner handlar om att mycket av det som egentligen är traditionellt fritidshemsinnehåll som utflykter, kulturbesök och olika sorters tävlingar, det har flyttat in i skolan idag.

Anna är inne på att skolans uppdrag är att lära barnen matematik, svenska, livskunskap, miljö, hälsa och rörelse och då ska fritidspedagogerna vara en resurs i att kunna göra detta på olika sätt.

6.1.2 Fritidspedagogens arbete på skolenheten idag

6.1.2.1 Anna

Här är fritidspedagogerna kopplade till en klass i de lägre åldrarna. Ibland arbetar man tillsammans inne i klassrummet och ibland delar man upp sig i halvklasser. En dag i veckan har man temaarbete och då arbetar hela F-2 arbetslaget tematiskt tillsammans. Hela arbetslaget deltar i planeringen av det tematiska arbetet och under planeringen täcker ett annat arbetslag upp och tar fritidshemmet. Utöver den planeringen så har fritidspedagoger enskild planering tillsammans med läraren i den klassen man är knuten till plus några timmars enskild planering. På frågan om hur mycket barnfri tid fritidspedagogerna har på skolan säger Anna att de har fyra timmar i veckan och jag påstod att det kan vara hårt med så mycket barntid, men det håller inte Anna med om och hänvisar till sitt 40-timmars arbete som förskollärare under så många år. Fritidspedagogerna är eftertraktade på skolan och efterfrågade när de är borta säger Anna och menar att lärarna ofta uttrycker att det är mycket bättre när fritidspedagogerna är i verksamheten än när de är på planeringen en gång i veckan, måndag förmiddag under två timmar.

6.1.2.2 Bea

Bea säger att de på skolan idag förfogar över tre fritidspedagoger. Dessa fritidspedagoger är, som oftast är, anställda på fritidshemmet men används under förmiddagen på skolan i skolverksamhet. Fritidspedagogerna är inne i klassen tillsammans med läraren, men kan också ha egna grupper, så kallade mentorsgrupper. Bea utvecklar det och menar att de är fem stycken i ett arbetslag och alla har olika uppdrag, olika "glasögon". Därigenom samlas de olika kompetenserna och bildar helheten för de cirka 50 barnen.

6.1.2.3 Clara

Clara vill inte säga alltför generella saker om hur de arbetar men säger att man tar hänsyn till fritidspedagogernas speciella kompetenser när de fördelar uppgifterna. När man då skapar grupper ser man till att använda fritidspedagogerna med hänsyn till deras specialintresse. Clara menar här att man sagt till arbetslagen att kompetenserna ska användas på bästa sätt, man ska inte ha fritidspedagoger som lärarassistenter eller bredvidpersonal utan att det är barnens behov som styr. I skolledningen har man tagit ett ganska fast grepp kring strukturen i arbetslagen i att se till att diskussionerna i arbetslagen bara ska handla om hur kompetenserna

tas till vara bäst utifrån barnens behov och inte, som det kunde vara förr, att man bara såg sina egna intressen.

”man har lagt ut tider för vissa saker, vi lägger ut planeringstider och lägger praktisk-estetiska ämnen gentemot arbetslagens tider och så... får arbetslagen bara bestämma vem som ska vara var och göra vad...”

6.1.2.4 Disa

För Disa har mycket tid i början av hennes tid på skolan gått åt att diskutera traditioner och ifrågasätta det som varit. Disa tycker inte att verksamheten fungerar optimalt och att arbetslagen har en bit kvar.

”Idag är vi begränsade av gamla traditioner och det tycker jag inte är...så idag kan jag inte säga att det här är...jätteväl fungerande och precis som jag vill ha det. Det är det inte.”

Jag frågade hur man gjorde med arbetsfördelningen inom arbetslaget och Disa svarar att de själva har styrt det och att fokus inte har legat på att ändra på det. Arbetslagen styr själva schemalagningen och det för Disa helt nya begreppet samverkanstid. Jag frågar om fritidspedagogerna har egna grupper eller om de är inne i klassrummet under samverkanstiden:

”Nej, de kallar detta då samverkanstid och har valt att dela oftast på den här tiden då så att, och här har vi gynnsamma lokaler så att vi kan göra så, så de tar ut halva gruppen och har läsgrupp eller kompletterande, vad heter det, kreativ matematik och så...”

Jag: ”vet du om fritidspedagogerna planerar den sidoverksamheten själv?”

Disa: ”De planerar nog ...grovplaneringen ihop med läraren, så att det ska gå hand i hand, om läraren jobbar med mattegenomgångar i den klassen så ska fritidspedagogen också göra det fast på sitt sätt i den gruppen, så det utgår jag ifrån. Jag kan inte säga att det sker så i varje fall. I alla fall.”

Disa tycker att fritidspedagogerna på enheten saknar en tro på sig själva emellanåt, men att de ändå är duktiga på att ta plats i arbetslagen. Därför har Disa sett till att fritidspedagogerna har fått handledning för att stärka sin yrkesidentitet. I nuläget har Disa arbetsplatsträffar med lärare och fritidspedagoger separat eftersom de inte tillhör samma arbetslag, något hon vill ändra på så snart det går.

6.1.2.5 Eva

Eva säger att man har jobbat in ett system där man som fritidspedagog är bunden till en klass, ett system som har sina fördelar men som också kan vara lite riskabelt när det gäller att man kan få fritidspedagoger som tangerar lärarrollen lite väl mycket. Därför är det viktigt att man som fritidspedagog har ett eget ansvar.

”Jag tycker det är jätteviktigt att fritidspedagogen inte är någon hjälplärare för man går inte på universitet 3,5 -4år som en del kanske har gått beroende på om man läst något extra för att vara hjälplärare...”

Eva menar att man som fritidspedagog inte ska vara så uppbunden för att det hindrar en från att fullt ut arbeta som fritidspedagog. Man blir lite lärare. Alla fritidspedagogerna har valt att ha läsgrupper, men då är det så att fritidspedagogerna har de grupper som kommit längst medan lärarna får en möjlighet att arbeta med de lite svagare eleverna under den tiden. Det är stor skillnad på den här skolan Eva arbetar på nu jämfört med hur det var på den tidigare arbetsplatsen där fritidspedagoger var längst ner i hierarkin. Man hade ingen samplanering med lärarna och fick inte vara med på studiedagar och så. På den nuvarande skolan ser man ett annat arbetssätt:

”...jag var nere senast idag, då ser jag två vuxna men som har lite olika roller och hjälper till på lite olika sätt och som är jämbördiga och det är jätteviktigt att de är för barnen också på något sätt.”

6.1.2.6 Frida

Frida berättar att det finns många olika varianter för samverkan. Det finns exempel på ”fritidspersoner” som assisterar läraren i en av läraren planerad aktivitet. Andra sätt kan vara att man delar upp barnen i olika grupperingar och ”fritidspersonen” då har eget ansvar för en grupp och planerar den aktiviteten; en aktivitet som kan vara fristående eller kompletterar den övriga verksamheten i klassrummet. Det är olika många timmar som klasserna har tillgång till en fritidspedagog och den tiden minskar med åldern. Fritidspedagogerna ingår i arbetslag och verkar då i flera klasser under dagen, genom olika aktiviteter både utomhus och inomhus.

”...det gör ju att...alltså barnen lär känna fler vuxna, det finns flera trygghetsfaktorer för dem och det tycker vi är bra. Sen kan jag ju se att det är att ställa stora krav på fritidsmänniskorna att de ska ingå i väldigt många olika sammanhang.”

6.1.2.7 Greta

Greta menar att en av sakerna fritidspedagogerna bidrar med i skolan är sättet att se på barn och i sättet på att se hur barn lär sig. Greta säger att det inte behöver vara läraren själv som håller i genomgångarna på lektionerna om man i arbetslaget känner att fritidspedagogen är lika kompetent att göra det. Fritidspedagogens måste också vara tydlig när man fördelar rollerna i arbetslaget till exempel när man ska vara i klassrummet tillsammans så att inte läraren tar över det hela och fritidspedagogen intar rollen av hjälplärare.

Man har som många andra skolor i Malmö startat upp att alla som arbetar inom skolan ska ha en kompetens i svenska som andraspråk, vilket Greta säger är en del av deras stora vision – att göra alla skolans elever till vinnare i samhället. En del av det arbetet handlar om att ge tydliga uppdrag till de olika yrkesgrupperna, att ge fritidspedagogen ansvar för till exempel gymnastiken och fritidshemmet. En annan aspekt är att fritidspedagoger har ett stort fokus på individens sociala utveckling och det tillsammans med skolans huvudmål att ge kunskap skapar en möjlighet för dem på Gretas skola att arbeta mot målet att göra alla till vinnare i det framtida samhället.

6.1.2.8 Sammanfattning

Fritidspedagogernas vardagsarbete ser olika ut och flera av rektorerna säger att det är arbetslagen själva som fördelar arbetet. Det är viktigt för rektorerna att allas kompetenser tas till vara och att fritidspedagogerna skapar en egen yrkesplattform.

6.1.3 Visioner och önskemål för fritidspedagogers arbete i framtiden

Den här rubriken speglar skolledares syn på hur man skulle vilja att det var. Verkligheten är inte alltid som man vill att den ska vara även om man har makten att förändra. Förändring tar tid.

6.1.3.1 Heldagsskola

Flera av rektorerna talar om någon form av heldagsskola. Denna kan se olika ut, Bea vill se en renodlad undervisningsverksamhet mellan 8-15 där fritidspedagogerna är anställda i skolan och fritidshemmet som det ser ut idag monteras ned. Frida kan så småningom tänka sig att man slopar den koncentrerade lektionstiden mellan 8-13.30 och använder sig av hela arbetstiden för alla lärarkategorier vilket kunde ge mindre grupperingar och bättre kvalitet för barnen.

Disa menar i en oklar vision att man skulle vilja se hela dagen som undervisning, oavsett om barnen kommer 06.15 eller stannar till 17.00. I det ingår då att Disa spekulerar i att fritidspedagog som yrkestitel upphör och att alla kommer att vara pedagoger. Anna talar om livslärande hela dagen och skulle vilja se att man inte skiljer mellan skola och fritidshem. Hon kan också tänka sig att man tar in ännu fler yrkeskategorier i skolan såsom dramapedagoger eller socionomer för att få in fler kompetenser och möta behoven i barngrupperna. Clara pratar också om att yrkeskategorierna kommer att bli mer inblandade i varandra i framtiden, det kommer att bli mer otydligt vad man hade med sig från början.

Bea tar också upp frågan om den fria tidens lärande och menar att fritidspedagogerna kan ha en roll att spela för att koppla samman den fria tiden som inte täcks av skola och fritidshem. De barn som är hemma utan fritidshemsplats har också en fri tid, med lärande i. Detta måste tas tillvara.

6.1.3.2 Fortsätta utvecklingen

Flera av rektorerna hade inte satt upp några visioner i riktning mot heldagsskola utan tyckte att man var på rätt väg i det arbetet som bedrevs idag. Eva betonade att fritidspedagogens fokus på det sociala skulle komma att få ännu mer betydelse i framtiden.

Frida ville framförallt fortsätta utvecklingen av sitt nuvarande arbete korridorvis, att man arbetar efter sin kompetens över klasserna. Greta menade att även framöver kommer fritidspedagogerna att ha sin bas i fritidshemmet, men att det är viktigt att man har någonting som man kan känna sig trygg med under skoltid, en djupkompetens. Hon tycker vidare att om alla barn ska kunna känna sig som vinnare i det framtida samhället så har fritidspedagogerna en oerhört viktig roll när det gäller att lyfta andra kunskaper än rena ämneskunskaper.

6.1.4 Synen på arbetsvillkoren för fritidspedagoger

6.1.4.1 Avtalen

Rektorerna återkommer nästan mangrant till att arbetsvillkoren för fritidspedagoger borde ändras och utjämnas i förhållande till lärarnas. Med det förstås inte att fritidspedagoger skulle bli lärare utan att avtalen skulle harmoniseras. Ett sådant förslag har också varit på tapeten på bland annat Claras skola men där tyckte man att deras fritidspedagoger hade en bättre situation redan i varje fall när det gällde fortbildning:

”...när vi tittade på vad våra fritidspedagoger hade det så när det gäller fortbildning så blev vi lite chockade över hur det såg ut, alltså vi trodde inte alls att de hade så goda förutsättningar som de hade...”

Clara uttrycker också senare under intervjun att det är svårt att förstå tankarna som man ibland hör från fritidspedagoghåll att man skulle vilja ha mer lika arbetsvillkor:

”...sen kan jag tycka som gammal fritidspedagog, ska våra fritidspedagoger vara lediga när det är lov? Nä, det ska de min själ inte vara för det är då vi ska ha verksamhet med ungarna, alltså det är ett mycket konstigt fokus och den diskussionen för jag ständigt, ni kan väl inte gå hem och ha lov när ni har tillfälle, guldläge att ha bra verksamhet med barnen?”

Några av skolledarna uttrycker att man skulle vilja ha mer lika arbetsvillkor för att man tycker att det skapar en obalans i arbetslagen. Anna uttrycker det så här:

”...jag tycker det är ett jättekonstigt avtal med att du har 17 klocktimmar med eleverna, 35 på arbetsplatsen, 45, alltså jag tycker det är ett jättekonstigt avtal, jag fattar inte.

Jag: är det någonting som man, alltså du som skolledare skulle vilja alltså, göra om?

Anna: klart jag skulle vilja.”

Bea hoppas på att i framtiden så har man anställda med individuella avtal när det gäller arbetstiderna:

”Då kanske man skulle haft ett annat avtal, ett annat synsätt på det va, men jag tror ju inte att vi kommer att ha ett lär...jag tror att läraravtalet är på väg...det sitter ju centrala grupper och tittar på det nu va, jag tror att i den bästa av världar så har vi på denna skolan eller på en motsvarande skola i framtiden 25-30 personer anställda och alla har ett individuellt, man har inga kollektivavtal när det gäller arbetstider. Det är ju det som är problemet. Det kollektivet ska ha den här arbetstiden och det kollektivet ska ha den här arbetstiden, då har vi individuella uppgörelser om arbetstid och det ska bli 1700 någonting timmar på ett år. Så gör vi upp det, så gör vi ett nytt för nästa år, vi individualiserar.”

6.1.4.2 Det dubbla uppdraget

Bea framhåller en annan aspekt på fritidspedagogers arbetsvillkor, det dubbla uppdraget. Att först arbeta i skolan om förmiddagen i en pedagogisk kontext för att därefter övergå till att arbeta i fritidshemmet i en annan kontext kan skapa problem hos individen:

”Men problemet är med när de har det dubbla uppdraget, för det är ett arbets..., jag ska inte säga att det är ett arbetsbelastande problem det är det väl inte, men det är ett problem hur, var lägger jag som fritidspedagog mitt huvuduppdrag?”

Detta återkommer också Eva och Greta till. Eva säger att man ibland får försöka hålla ner fritidspedagogerna så att de inte lägger ner för mycket fokus på dagen och inte orkar med eftermiddagen:

”...det viktiga är att man får försöka hålla fritidspedagogerna, att de faktiskt ska ha eftermiddagen också, (skratt) det är inte jag som styr att de inte, att de lägger ner mycket energi på dagen utan det är, det är många av dem som har en tendens att lägga ner alldeles för mycket av sin själ och kraft på det.”

Greta är inne på samma linje med att man ibland hör att fritidspedagogerna har kört slut på sig själva under förmiddagen:

”...hur gör vi en bra fritidshemsverksamhet så det inte blir den, ”åhh nu ska vi ta den, nu har vi slitit i skolan”, det möts jag av även av de garvade fritidspedagoger, att man ska ”åh, så ska man börja om med något nytt” eller det som är huvudansvaret när man då har lagt fem timmar i skoldelen så det inte...”

Greta berättar också att när skolan bildades så var fritidspedagoger och förskollärare i majoritet och att det då upplevdes som att det var för jämlikt, att alla gjorde allting. Därför har det nu pågått ett arbete för att tydliggöra uppdragen så att pedagogerna inte blir alltför stressade.

6.1.4.3 Sammanfattning

Skolledarna ger med ett undantag uttryck för att vilja ändra på arbetstidsavtalen och menar att det hindrar skolutvecklingen. Den avvikande Clara menar istället att fritidspedagogen är så viktig på fritidshemmen under lov och liknande att det vore mindre lyckat att ge dem ferietjänster.

Det dubbla uppdraget lyfts fram av några skolledare som tycker det är viktigt att man hittar arbetsformer som gör att fritidspedagogerna kan orka med och klara sitt huvuduppdrag, en bra verksamhet på fritidshemmet.

6.2 Fritidspedagogerna

6.2.1 Om fritidspedagogers kompetens och yrkesroll

6.2.1.1 Bred kompetens

Axel talar om att han har en bred kompetens som till mesta delen handlar om socialiseringsprocesser, normer och värden. Den skapande verksamheten menar han kommer från utbildningen och sedan är det mycket upp till var och en vad man har med sig i ryggsäcken. Bengt säger att en fritidspedagogs kompetens beror mycket på individen, vilken erfarenhet man har med sig. Han menar också att man ska utnyttja de kompetenser som de olika individerna har, var och en ska göra det de är bra på. Frans är inne på samma linje och tillägger att kompetenserna är väldigt olika beroende på när man har genomgått sin utbildning.

Att arbeta i projekt, organisera och arbeta i arbetslag är något som Gustav är bra på, förutom socialiseringsprocessen, skapande och kreativt arbete med barnen. En annan del av kompetensen ligger i att kunna stötta de barn som har lite extra bekymmer, tycker han.

Axel säger att man som fritidspedagog inte ska hålla i matte, svenska och engelska om man inte känner att man har kompetens för det. Axels arbete består dock av att vara i klassen flera timmar i veckan och stödja barn och när jag frågar om han tycker att han har kompetens nog att stödja barnen så säger han att han klarar av den matten som finns upp till femman. Conny tycker inte heller att man som fritidspedagog ska undervisa i svenska och matematik för det har man inte i sin utbildning, man kan ta klassen ett par dagar och vikariera, men att göra samma jobb som lärarna tycker han inte om. Det finns exempel på skolan där fritidspedagoger och lärare delar på barnen och ska göra exakt samma saker med dem, bara i mindre grupper och det förstår inte Conny.

Att arbeta med den sociala utvecklingen och praktiskt arbete, skapande och kunskap om barns utveckling ser Bengt som viktiga kunskapsområden hos en fritidspedagog. Bengt tycker också att en av kompetenserna ligger i att kunna förklara saker på ett annat sätt. Den sociala utvecklingen jobbar fritidspedagogerna mycket med på Connys skola och menar att det är

också det man bör och ska syssla mycket med. Utöver det så är skapandet något som Conny tycker att han är duktig på och skulle vilja att det utnyttjades mer i huset.

David tycker att hans kompetens består av att kunna se barnen och möta dem pedagogiskt, att skapa en trygg verksamhet och att vara ett komplement till hemmet. Fritidspedagoger tittar mer på de sociala bitarna, säger David som också betonar att de är mer inriktade på lek (än lärarna).

Bengt är inte intresserad av att ansvara för IUP (Individuella utvecklingsplaner), något som han hört att fritidspedagoger får göra på andra skolor. Han menar att han inte har kompetens att göra det, eftersom han inte har koll på hur barnen klarar sig i matematik och svenska under skoltid. Det är inget han kan lära sig genom att läsa på lappar från läraren. Frans har däremot fått göra IUP tillsammans med läraren han jobbade med tidigare och säger att det har varit uppskattat från läraren eftersom man är ett bollplank till varandra.

Omsorg är också något som fritidspedagoger tillför skolan, tycker Conny och drar ett exempel från när fritidspedagogerna gick in i skolan hur det med en gång blev mycket lugnare klimat när det fanns fler vuxna att prata med för barnen, fler att känna sig trygga med.

6.2.1.2 Komplettera skolan

Flera av fritidspedagogerna är inne på att just de som fritidspedagoger har i uppdrag att komplettera skolan. Vad de lägger i det är dock olika. Axel menar att fritidspedagoger ofta är bättre på att lyssna på barnen, att ge sig tid till barnen, att bygga förtroende. Bengt tycker att fritidspedagogerna är bättre på att se den sociala biten jämfört med lärarna och att de därigenom kan komplettera skolan genom ett annat synsätt på barnen. Det är också något som Frans tar upp, att kompetensen handlar om att göra barn till självständiga individer, att ge dem redskap som behövs för att klara sig själv.

Man är mer till för barnen, man har inte samma krav på att lära dem någonting, det skiljer oss från lärarna, tycker Conny. David tycker å andra sidan att det inte alltid är så lätt att skilja på vad fritidspedagogen gör och vad läraren gör, exempelvis så är tänket att läraren ska ta den teoretiska biten och fritidspedagogen den praktiska, men David har ibland kommit på sig själv med att man skriver lika mycket på hans pass som på lärarens.

Bengt menar att skolan missar de praktiska momenten, att lärarna inte hinner med de sakerna om inte fritidspedagogerna är där och Frans tycker att barn behöver leka det de ska lära sig. Precis som rektorerna ser fritidspedagogerna det som en av yrkets styrkor att man har en

helhetssyn, man ser hela barnet. Axel vill gå så långt som att säga att pedagogik för honom står för individen, att se hela barnet.

Helhetstänkandet har gett lärarna information om att det sker saker som påverkar lärandet även efter klockan 14, säger Gustav.

Gustav tycker att uppdraget att fritidspedagogerna ska komplettera skolan är godtyckligt, att det beror på vad läraren i arbetslaget är duktig på. Fritidspedagogen ska då göra det andra. Det blir en fritidspedagogroll att ta bild, gymnastik och rastvakter eftersom lärarna tycker det är jobbigt och dessutom så är det från ledningen styrt att fritidspedagogerna håller i EQ (Emotional Quotient - emotionell intelligens).

6.2.1.3 Arbetet i skolan

Tidigare var det så att om läraren pratade om fisk så skulle fritidspedagogen rensa fisk, alltså ta den praktiska biten. Nuförtiden säger Axel att de diskussionerna tas i arbetslaget, vad är man bra på, och Axels huvuduppgift på skolan är att arbeta socialt med barnen och han håller regelrätta lektioner i livskunskap. Den övriga tiden är han inne i klassen som resurs och stöttar de barn som har det extra svårt. På frågan om den rollen känns naturlig svarar Axel att den inte stör honom för att han är så trygg i sin roll som fritidspedagog.

Bengt å andra sidan värjer sig mot den rollen, men säger att det är barnens behov som styr vilken roll han ska ha. Om barngruppen behöver att Bengt är inne i klassrummet och stödjer fem barn som har lite svårigheter så är det ju inte läraren han hjälper, utan barnen.

Axel säger att det inte finns någon fritidspedagog som arbetar lika, inte ens på hans egen skola, därför att man är så olika personer som kan olika och vill olika. Eftersom Axel examinerades 1982 så har han en annan utbildning än de som går ut idag och det menar han har betytt att han som fritidspedagog har fått bygga sitt jobb själv. Han har fått fundera över vad han kan och vad han är bra på och provat sig fram, det är inte någon som har sagt att ”det är det här du ska göra med barnen”.

Bengt tycker att den sociala biten ligger på fritidspedagogerna på den skolan där han arbetar. Det allra viktigaste är att barnen känner sig trygga, att de blir sedda. Att arbeta i teman och då omvandla det teoretiska till praktik är en del av det fritidspedagoger kan göra på förmiddagen.

Frans menar att skolan tar över väldigt mycket och att det är lätt att hamna i den rollen att man ska hålla på att ”lära barnen”, han menar att man behöver hejda sig själv och inte lägga energi på att få eleverna att skriva fjorton snygga A, utan att mer jobba med att de inte ska störa varandra, att de ska känna stolthet över sitt arbete och få förståelse för vikten av att göra sitt arbete i skolan.

Frans säger att också att samarbetet mellan lärare och fritidspedagog är viktigare än något styrande dokument kring vad läraren och fritidspedagogen ska göra. Huvudsaken är att man känner att man inte blir överkörd. Själv har han haft engelska, men som han säger ”på fritidspedagogvis”, med mycket lek, mycket sång, mycket drama och utan böcker.

Flexibiliteten är den stora fördelen med att vara fritidspedagog, säger Frans, du kan dra igång saker utan att tänka så mycket på kursplaner, man kan ”plocka ut skolan ur sin lilla låda”.

Mycket styrs av vilken lärare man jobbar ihop med, tycker Conny som pekar på att ibland så följer man vad läraren gör i klassrummet, ibland jobbar man i tema som man planerat ihop och ibland så struntar läraren helt i vad du gör på dina halvklasstimmar. Så har dock Conny själv aldrig haft det, utan tycker att det är roligast att jobba tillsammans med läraren och planera och genomföra saker ihop.

David är inne på att man ska göra allting som fritidspedagog, det finns inget stopp.

”Jag är skolsköterska och jag är kurator och jag är kreativ, skapande, jag är precis allting. Nu har jag precis varit mattelärare.”

6.2.1.4 Det dubbla uppdraget

Axel säger att den mesta tiden går åt till skolarbetet eftersom arbetet på fritids ”rullar på”, det är en stabil struktur på fritidshemmets veckor vilket gör att man inte behöver lägga så mycket tid på hur det ska lösas. Frans säger angående de nya fritidspedagogerna med dubbel kompetens att det nog är betydligt lättare för dem att helt gå upp i skolrollen, ”fritidshemmet...det ska skötas på ett lillfinger emellanåt, skolan är ändå guden...”. Jag tror inte man kan vara så duktig att man orkar med båda rollerna, säger Conny och ställer sig tveksam till att man kan bli både lärare och fritidspedagog. David tycker att hans tyngd (uppdrag) ligger på eftermiddagen även om han medger att det inte ser så ut. Han har ständigt dåligt samvete över att skoltiden tar fokus, men erkänner också att han inte riktigt orkar med eftermiddagarna.

Tidigare var det så att Conny lade det mesta av krutet på förmiddagen, men på senare tid har man tänkt om, delvis efter kritik från föräldrar om att det var för lite styrd verksamhet på eftermiddagen, så nu har man kört igång aktivitetsgrupper som man nu efter en inkörsperiod hittat en bra form för. Conny hörde någon skolledare som sade att på din planering ska du utgå först från fritids och sen får du se vad som blir över. Det var bra sagt och det har man fått lite ändring på nu, även om planeringen fortfarande går mest åt skoltimmarna, säger Conny.

Namnet fritidspedagog har fått Axel att reagera och han tycker numera att vi skulle ha ett annat namn på yrket, för att den tid som barnen har även på ett fritidshem inte är särskilt fri nu när man på hans skola har strukturerat upp fritidshemmets verksamhet med valbara aktiviteter.

Det har skett en liten svängning sista tiden att det har blivit mer legitimt att man går ifrån klassen för att lägga kraft på fritids, säger Axel, vilket kan vara en effekt av att Skolverket planerar att utföra skolinspektioner på fritidshem i nästa omgång. Det har redan resulterat i man satsat mycket kraft på att fritidshemmet skulle ha en strukturerad verksamhet och nätverksträffar.

Gustav menar att man inte behöver förändra de olika avtalen som lärare och fritidspedagoger har utan kanske mer fördelat arbetet på ett annat sätt, att man hade fler fritidspedagoger anställda så att man hade möjlighet att koncentrera sig på den ena eller andra verksamheten.

Conny är inne på att fritidspedagogerna ska koncentrera sig på fritidshemsverksamheten, men att fokus ligger på skolan. Han berättar om en fritidspedagog de haft tidigare som inte alls tyckt om det där med att arbeta i skolan, som menade att man blir utbildad som fritidspedagog med uppdrag att ta hand om den fria tiden och sen måste man ändå arbeta i skolan.

Samverkan är roligt tycker Conny, men det ska vara på fritidspedagogernas villkor.

6.2.1.5 Sammanfattning

Flera av fritidspedagogerna talar om att deras kompetens ligger i den sociala utvecklingen.

Det är tillsammans med skapande/praktisk verksamhet det centrala i yrket. Dessutom är fritidspedagoger bra på att se och lära barn saker ”på ett annat sätt”. Arbetet i skolan består mycket av att arbeta just med de sociala delarna. Fritidspedagogerna arbetar sedan väldigt olika, någon är inne tillsammans med läraren i klassrummet som en resurs några timmar, medan någon annan har helt fristående lektioner i skapande. Det är också olika vad man lägger i begreppet att komplettera skolan. Många av fritidspedagogerna tycker att det betyder

att de ska göra sådant som läraren inte gör. Det kan innebära att vara där för barnen, att göra praktiska moment eller att bygga förtroende.

6.2.2 Fritidspedagogens arbetsvillkor

6.2.2.1 Tydlighet

Axel söker en tydlighet rent fackligt om hur man löser det när man går in och vikarierar för lärare, vem ska ta fritidshemmet på eftermiddagen om nu fritidspedagogen tar över lärarrollen och håller planering om eftermiddagen? Bengt tycker att det skulle finnas lite mer överskådliga riktlinjer, inte bara på varje skola utan bredare kring hur många timmar man ska vara i samverkan, hur många timmars planering och så vidare. En arbetsbeskrivning skulle kunna vara en bra idé med förslag på vad som kan ingå i en fritidspedagogs arbete. Det får inte bli för styrande, säger Bengt.

Statusen som fritidspedagog är inte hög menar David och det beror på att fritidspedagogerna varit dåliga på att hävda sin kompetens. Det kan vara så att man arbetat i många år som fritidspedagog utan att se någon förändring och man börjar misströsta och tycka synd om sig själv säger David. Med tydliga riktlinjer så hade man kunnat visa för fritidspedagogerna och lärarna vad ens roll innebär och det kan hjälpa till att höja statusen tycker han.

Det ligger en otydlighet i vad som förväntas av fritidspedagogerna och vad man vill använda dem till, säger Gustav. Man får inte in dem riktigt, eftersom de inte är lärare, ”man kan ju inte ha dem gå och skuttande en hel förmiddag och inte göra något, man ska ju använda dem”. Han efterlyser en begränsning i hur mycket man ska gå in i skolan och vad som kan krävas av honom . Gustav menar att eftersom det inte finns några avtal och regler som säger att han inte får göra en sak så kan han enligt skolledningen göra det.

Conny tycker att det är märkligt att det är upp till varje skola hur det ska se ut för fritidspedagogerna och efterlyser en arbetsbeskrivning som reglerade hur mycket planeringstid och hur många samverkanstimmar man ska ha som fritidspedagog. Det hade varit mycket lättare om man fått tydliga riktlinjer att det är så här man jobbar som fritidspedagog, tycker David, som inte är främmande för att det funnits landsomfattande riktlinjer. Det är en sådan kluven roll idag att det är lätt att man drunknar om man har lätt för att ta på sig saker, säger David och det är ju inte personligheten som ska styra om man drunknar eller flyter med. De riktlinjerna som David efterlyser menar han ska innehålla tydlighet kring vad uppdraget består i.

6.2.2.2 Fritidspedagoger som vikarie

Axel pratade om att man trots bristande kompetens ändå går in som fritidspedagog och vikarierar för lärare i ämnen som man inte är utbildad för. Det finns en överenskommelse på skolan som reglerar hur man ska göra när det gäller kompensation för tid du går in och vikarierar för lärarna, men Axel är osäker på om man följer det. Alla gör olika, säger han, vi pratar inte om det längre, men han efterfrågar vikarie på eftermiddagen när han täckt för läraren från och med tredje dagen.

”men de flesta här går ju in när läraren är sjuk, för att vem vet inte bäst vad som ska göras om inte vi?, för vi är ju med dem, vi vet ju vad som ska göras och många gånger kan det vara svårare att ta in en lärare som kommer ny, alltså både för trygghet för gruppen, ja det är mycket som spelar roll...”

Axel säger att om man säger nej till att vikariera för läraren så uppfattas man som tvär och icke samarbetsvillig. Därför vill han ha klara regler som säger vad som gäller för fritidspedagoger som hoppar in när lärare är borta. Frans tycker inte att man ska gå in och ta över när läraren är borta. Det kan man kanske göra under en eller två dagar, men det ska inte vara någon automatik i det. Då får man som skolledning välja, antingen ta in en vikarie som är i skolan eller på fritidshemmet så att inte fritidspedagogen får ansvar för båda verksamheterna. Den diskussionen har man också haft på Connys skola som menar att om fritidspedagogen får planeringstid på eftermiddagen när han vikarierat för läraren så mister ju fritidshemmet en personal och då blir det ju svårt att kräva något.

På Gustavs skola så används fritidspedagogerna som en ”mirakelmedicin” som kan lösa allt och man förväntas hoppa in som vikarier under förmiddagen och bedriva en bra verksamhet på eftermiddagen. Samtidigt så upplever Gustav att han har dåliga förutsättningar att göra ett bra arbete när det är så svårt att få till planeringar när man som han arbetar på olika våningsplan och i olika arbetslag.

6.2.2.3 Planeringstid och barnfri tid

Av planeringstiden (cirka sex timmar) som Axel har till sitt förfogande går den mesta tiden åt till verksamheten under skoltid. Bengt menar på att man för att klara av sin förmiddagsverksamhet skulle behöva ännu mera planeringstid, framförallt planeringstid ihop med de andra fritidspedagogerna. Planeringstiden för Frans räcker till säger han och menar att om man arbetar i ett fungerande arbetslag så hjälper man varandra att få tid till de saker man behöver göra.

Planeringstiden räcker kanske inte helt till säger Conny, men tycker att det som framförallt saknas är möjligheter att sitta och resonera kring barngruppen.

Axel orkar med sitt arbete delvis för att han har en möjlighet att gå ifrån barngruppen för andra uppdrag inom skolan, det ger mer barnfri tid. Han tycker om att ta på sig extra uppdrag och ser det som förebyggande så att han orkar med i många år till. Bengt tycker istället att han har mycket att göra, men att han trivs med det. Det är slitsamt emellanåt med mycket konflikter bland barnen som tar kraft. Talet om barnfri tid irriterar Frans, han vill kalla hela sin tid för arbetstid oavsett vad han gör för stunden.

6.2.2.4 Status och inflytande

Bengt menar att han har bra status i sitt arbetslag, men säger samtidigt att på hans skola finns det också exempel på fritidspedagoger som inte har något bra samarbete med läraren, där fritidspedagogen roll är att hjälpa läraren att få halvklasser så att läraren kan arbeta med skolämnena i mindre grupp. I det arbetslaget spelade det mindre roll vad fritidspedagogen gjorde med sin halvklass.

Frans upplevde i början av sin yrkesverksamma tid att synen på fritidspedagoger var ”lite taskig”. Han tycker att det mycket är lärarna och skolan som styr vilken roll du ska ha som fritidspedagog. Det gick lättare då eftersom man ändå hade ett eget fritidshem, en egen domän att gå tillbaka till. På den skola Frans arbetar idag har det aldrig känts så, istället är detta den skola som har varit mest jämlik att arbeta på. Inflytande har han som fritidspedagog, åtminstone i hans arbetslag, Frans menar att det handlar om att höja rösten lite, att kräva samma kompetensutveckling som lärarna, för annars är det ju inte ett arbetslag om inte alla i arbetslaget har samma kompetens.

”Visst lyssnar folk på mig”, säger Conny även om det är svårt att få till förändringar. Det beror nog på att skolledningen är för flat och lyssnar mycket på lärarna och hur de vill jobba, tror Conny. David tycker att han har bra inflytande, men att det beror mycket på vem man samarbetar med.

Man har inflytande från person till person, men inte det stora hela, säger Gustav, ingen tar en fritidspedagog på allvar. Det är ändå läraren som bestämmer oavsett vilka argument man har när det gäller hur man kan organisera om verksamheten eller skolan i stort. Det är tungt att arbeta i ett sådant underläge för man måste hela tiden höja rösten och stå på sig och hävda sin rätt. Som fritidspedagog ska du stötta och komplettera oavsett hur läraren bedriver sin undervisning, man måste vara bra på att anpassa sig enligt Gustav.

Fritidspedagoger klagar mycket, tycker Bengt. Det är mycket ”synd om”, inte för att alla har det bra, men man måste även se det positiva. Man har valt det här arbetet för att man tycker om barn och det är klart att det är jobb i att arbeta med barn, men det är viktigt att lyfta det positiva. Vi borde vara jättestolta, tycker Frans eftersom föräldrar anförtror sina barn, det bästa de har, till dig. ”Det är ju fantastiskt när man tänker på det, och så går de runt och ”åh, det är så synd om oss, vi har så mycket...””

Frans tycker att det är en väldigt bra skola han arbetar på idag eftersom han får vara med på studiedagar, utvecklingsdagar och all fortbildning tillsammans med lärarna. Nackdelen är att de byter arbetslag varje år, och fastän det inte är hela arbetslaget som byts ut så är det ändå problematiskt att man måste börja om varje läsår, tidigare kunde man ha väldigt lång framförhållning. Fördelen är att man är tvungen att tänka om, man kan inte bara köra på.

Gustav känner att all fortbildning sker enligt skolperspektiv, exempelvis hade man läst en bok om svenska som andraspråk som skulle läsas på fritidshemstid, men som bara handlade om skola. Det är jättemycket skola och även på medarbetarsamtalen fokuseras på det arbetet du gör mellan 8-14.

6.2.2.5 Relation till lärarna/avtalen

Axel har stridit för att lärarna ska komma in och jobba mer på fritids, att täcka för personal som är borta på samma sätt som fritidspedagoger täcker i skolan, men den striden har han lagt ner för att tycker den är lönlös.

Axel tar ett exempel om att om klassen varit på utflykt och kommer tillbaka till skoltidens slut, då är det ju ingen av de vuxna som har kunnat hålla lunchrast och då ska egentligen fritidshemspersonalen gå in på fritids direkt och ta hand om de barn som slutat skolan.

”där får man själv säga till, nämen vill ni nu ta barnen en halvtimme så vi kan gå ifrån och ta vår middag för ni kan ju ta er sen ju. Ja, säger de, många gånger är det att de inte, de glömmer bort det, lärarna...”

Just den situationen har även David varit med om och han känner sig gnällig över att behöva påpeka för lärarna att de är tvungna att ställa upp för att de som fritidspedagoger ska kunna klara av resten av dagen.

Avtalen är ett hinder för att fritidspedagogerna ska kunna arbeta så som David vill med att klasserna kommer till honom under dagen. En form av heldagsskola hade kunnat vara en del av lösningen, men då hade det varit lättare med liknande villkor, säger David.

Striden om avtalen har Frans också släppt, han tycker numera att det är härligt att jobba på fritids på loven och ser fördelen i att kunna ta semester när han vill. Han skulle kunna tänka sig ett system med 40-timmarstjänster för alla och övergå till ett system med tre terminer. Han menar att det finns många privata skolor där lärarna arbetar 40 timmar och så har alla istället fått sex eller sju veckors semester. Fördelen med att arbeta på loven ser han i att det finns mer utrymme att göra saker när barnen är skollediga och de är mer avslappnade.

Statusskillnaden har kommit upp igen den senaste tiden tycker Frans eftersom det finns så många lärare och så få fritidspedagoger. Det är många lärare som idag arbetar på fritidspedagogtjänster eller vikarierar på fritidshem och då menar Frans att det här gamla tänket med att ”jag är lärare på riktigt”, börjar komma tillbaka. Han skyller det på Lärarutbildningen som inte lyckats jämna ut skillnaderna mellan yrkena.

David säger att han vet att vissa fritidspedagoger på skolan känner sig utkörda så fort skoldagen är slut, men upplever inte själv några konflikter.

Gustav säger att det händer att det uppstår gnissel mellan lärargrupperna när fritidspedagogerna har velat ge och ta till exempel när det gäller att lärare kan täcka upp på fritidshemmet. Avtalen sätter stopp för det och lärarna lutar sig mot det för att inte gå in på fritids, även om skolledningen försökt hävda arbetstiden. Conny har också varit igenom de diskussionerna flera gånger och är inte säker på att man vill att lärarna ska komma in och vikariera på fritids. Det är en sak att man ställer upp för varandra, men vikariera? På Connys skola har man som mål att man alltid ska vara två inne i klassen även när läraren är borta och det försöker man ordna om det går.

Det har förekommit att man tyckt synd om sig själv som fritidspedagog och tyckt att man ger så mycket men får inget tillbaka av lärarna säger Axel. Det löser man enligt Axel allra bäst genom att ha en dialog i arbetslaget, gärna genom att ledningen går in och håller i det. Bengt menar att om fritidspedagoger känner sig som lärarassistenter så handlar det många gånger om vad du tar på dig. Fritidspedagoger måste lära sig att de inte är där för lärarens skull utan för barnens, och tror också att det är något fritidspedagoger måste prata om sinsemellan.

Bengt säger att många på skolan tycker det är tungrott med en massa olika råd som ligger på eftermiddagstid som dränerar fritidshemmen på personal, men att man på skolan har kunnat lösa det med lärare som ställer upp och jobbar på fritidshemmen. Det har gett lärarna en annan

syn på fritidshemmet, och några tycker till och med att det är skönt att de får lite mer koll på vad barnen gör på eftermiddagen.

6.2.2.6 Sammanfattning

Att fritidspedagogerna är tvungna att vikariera för lärare är ett jätteproblem för fritidspedagogerna. Det upplevs betungande och inte i enlighet med kompetensen. Fritidspedagoger efterlyser ett dokument som reglerar antalet samverkanstimmar och planeringstimmar på ett bättre sätt, och i några fall också vad man ska göra som fritidspedagog under skoltiden.

Man upplever att statusen inte är hög i det stora hela även om man har inflytande på arbetslagsnivå.

Att fritidspedagoger och lärare som två yrkeskategorier som ska arbeta så tätt tillsammans under olika fackliga avtal är försvårande tycker en del fritidspedagoger som säger att de ha släppt striden om lika avtal. Det är önskvärt men lönlöst.

6.2.3 Visioner och önskemål

6.2.3.1 Framtiden för fritidspedagoger

Axel funderade lite på att det kunde bli så att fritidspedagogerna också bara jobbade under skoltid och att någon annan hade hand om fritidshemmet.

Bengt tycker att han har det rätt så bra som det är även om han skulle önska att det var mer som förr, att man kunde lägga mer krut på eftermiddagen, att man kunde få till en känsla av det gamla fritidshemmet med sammanhållning och aktiviteter. Den orken och tiden finns inte idag, säger han.

Frans tyckte också att det var bättre förr när det fanns fristående fritidshem. Han var inte helt bortkopplad från skolan på den tiden, men man var inte så styrd av skolmiljön. Det vore också det ideala idag, att ha egna lokaler, som inte nödvändigtvis hade behövt ligga utanför skolan, och ändå kunna fortsätta arbeta i skolan. David kan tänka sig att gå tillbaka som det var förr med enskilda fritidshem även om han gärna ser att han får arbeta några timmar på skolan med att klasser kommer till honom och får ta del av hans kompetenser. Han tänker sig att det blir inte lika tungt som nu, utan man kan ha lite planering och förberedelseid insprängt under förmiddagen.

Gustav säger att han skulle vilja använda de kunskaper han är bra på, han skulle vilja arbeta med bild utan krav på skolans kursplan, att kunna fokusera på processer och inte kursmål.

Gustav tycker att utvecklingen går för långsamt och hade gärna sett att en heldagsskola blivit verklighet för att då tror han att han kunnat arbeta mer på det sätt han tror på och att han slapp mycket av omsorgsbiten.

Att jobba med det man är bra på över alla klasserna och inte vara knuten till en klass ser Conny som en önskvärd utveckling. Idag utnyttjas hans kompetens i skapande endast till de barn han är knuten under förmiddagstid, det är mycket på grund av lokalerna som man inte nått dit ännu. David säger också att han skulle vilja arbeta mer över klasserna så att hans kompetens kommer till användning i flera klasser. Han tänker sig någon form av station dit barnen kommer och får drama eller gruppstärkande aktiviteter.

6.2.3.2 Heldagsskola

Alternativet med heldagsskola verkade lockande på Axel som tyckte att man skulle kunna få in allt det där barnen behöver med skapande, utevistelse och kunskaper under samma dag och att alla yrkeskategorierna kunde arbeta tillsammans med de målen under den tiden.

Fritidshemmen är på väg ut, säger Gustav och menar att fritidspedagogernas framtid ligger i att bli pedagoger, ta bort förledet fritids- och fortsätta arbeta i skolan.

Bengt tycker däremot att fritids är bra och att man då inte ska förlänga skoldagen för de barn som behöver fritidsverksamhet. Dessutom tror han att det inte tar bort behovet av fritidshem utanför skoltiden (8-15) och att det då också behövs kompetent pedagogisk personal. Även Frans är avvisande och menar att barnen då får än mindre tid till lek och egen tid. Det finns många barn som bara är hemma, inne, när de är lediga och Frans känner att de behöver den här tiden när de bara kan gå ut med en rockring helt fritt.

7. Diskussion

Jag har under det här arbetet intervjuat sju skolledare och sju fritidspedagoger som jag upplevt var väldigt olika till sitt sätt och sitt resonering när jag intervjuade dem. Det som är olika har jag försökt lyfta fram och på sätt har jag försökt visa på den bredd som finns i åsikter och hållningar till vad en fritidspedagog ska göra i skolan. Det finns det ju inte så detaljerade föreskrifter om.

Naturligtvis är detta inte en heltäckande bild av fritidspedagogernas historia, vardag, kompetenser eller arbetsvillkor. I den tidigare forskningen fattas antagligen flera författare som skulle kunnat kasta ännu mer ljus på fritidspedagoger. Jag skulle kunna använt mig av till exempel yrkesrollsteorier som kunnat förklara varför fritidspedagoger är i den klivna arbetssituationen som jag har beskrivit i undersökningen. Jag hade kunnat formulera frågeställningarna annorlunda så att jag fått fram något om samspelet rektor-fritidspedagog. Jag hade kunnat använda mig av lärare för att få fram deras syn på vad fritidspedagoger ska göra under skoltid för att ge en bild av svårigheterna i samverkan. Detta har det inte funnits tid och utrymme för i denna studie.

Det är intressant att alla skolledarna på ett eller annat sätt uttrycker att det behövs en harmonisering av arbetstidsavtalen för fritidspedagoger och lärare. Detta återspeglas inte helt av fritidspedagogerna där någon till och med var uppgiven i sin kamp för ändrade villkor. Diskussionen är ingalunda ny, Lindborg & Nilsson (1997) tog ju upp samma problematik för över tio år sedan och nu har den nya Lärarutbildningsutredningen sagt samma sak, att avtalen är ett hinder för fullständig integration mellan verksamheterna. Problematiken är alltså gammal, men i högsta grad levande och den verkar levande hos fritidspedagogerna fortfarande. Man upplever det som en stötsten och det är en grund till irritation när man är tvungen att gå in och vikariera för en lärare i deras verksamhet, men att samma lärare är förhindrad av sitt avtal att återgälda tjänsten. Man kan ställa frågor kring värderingen av fritidspedagogens insats i skolan när fritidspedagogens arbete bara läggs till sidan när de går in och vikarierar för lärarna. Vilket innehåll tappar skolan då och hur är den värderingen gjord?

Många av skolledarna talar om att fritidspedagogerna ska komplettera skolan och i det lägger de då att fritidspedagogerna ska göra samma saker som lärarna, fast på ett annat sätt. Det talar ju också skollagen (Skollagen 2009:671) om, även om formuleringen handlar om skolbarnsomsorgen vilket inte nödvändigtvis betyder att fritidspedagogerna ska göra detta under skoltid, i skolan. Det kan verka logiskt att använda resurser som i annat fall står ”outnyttjade” om förmiddagen, men man skulle inte resonera likadant med lärare – att de står outnyttjade om eftermiddagen. Fritidspedagoger har kompetenser som lämpar sig väl för skolan, de ska användas riktigt och rätt, men litteraturen och empirin verkar inte vara helt på det klara med vad som är riktigt och rätt. Min uppfattning är densamma som några av

fritidspedagogerna ger uttryck för - det behövs riktlinjer för att reglera vad som är fritidspedagogens arbetsuppgifter under skoltid och klargörande av hur omfattande detta arbete ska vara. I annat fall kommer yrket att dö ut, eftersom ingen kan peka på vad fritidspedagoger som yrkesgrupp gör och de duktigaste yrkesmännen/kvinnorna kommer att anställas i skolan. Vi får ett a- och ett b-lag.

När Calander (1999) talar om att fritidspedagoger inte har något alternativ till att ingå i skolpolen så tycks empirin bekräfta detta. Några fritidspedagoger talar om svårigheter att finna en roll utanför att försöka vara lärare och att samverkanstiden tar det mesta av planeringen och energin. Att tacka nej och säga att man bara vill engagera sig för fritidshemmet tycks inte vara ett alternativ.

Lärare i social kompetens lyftes fram av Monica Hansen (1999) och det känns som att det fått ett genomslag i dagens skola. Alla, både skolledare och fritidspedagoger, lyfter fram just den sociala kompetensen som ett av fritidspedagogikens kärnområden. Här har man ett eget revir att vårda och utveckla. Det var dock några av fritidspedagogerna som uttryckte en rädsla i att betecknas som lärare och var mer inne på att kunna vara just en informell ledare, utan samma ansvar som lärare och då heller inte samma krav. Att just kunna möta barn lite närmre tycks hos fritidspedagogerna vara en kompetens de själva framhäver. Man håller gärna ”livsviktigt-grupper”, eller ”livskunskap”, men man ska inte vara lärare i det. Själv tror jag att det är dit vi är på väg, den nya lärarutbildningen föreslås ju tvinga fritidspedagogerna att ta två sidoämnen och frågan är om inte social kompetens i en eller annan form kommer att finnas med som ett av dessa sidoämnen. Sen återstår det att se om blivande fritidspedagoger väljer att bli utbildade i det eller väljer svenska och matematik istället?

Fritidspedagoger är många gånger just pedagoger vilket också kommer till uttryck hos en del skolledare. De har ett annat sätt att se lärande på, de vet att lärande pågår i fler situationer än just vid skolbänken och värderar inte de olika lärsituationerna som bättre eller sämre. Staffan Hülphers citerar en fritidspedagog i sin bok ”Fritidspedagog – ett yrke i förändring” (1998):

”Vi kan det mesta, är inte rädda för att ingå i någon arbetsgrupp. Vi ser på barnen på ett annat sätt än läraren. Vi är öppnare i sinnet, öppnare i relationerna gentemot barnen både när vi talar till dem och i hur vi löser sådant som barnen behöver hjälp med.” (Hülphers 1998, 33)

Jönsson och Rubinstein-Reich (1996) undersökte några föreståndares syn på fritidspedagogers kompetenser och där framgår också att fritidspedagoger skulle ha "ett visst förhållningssätt" (s.18) till barn. Detta annorlunda förhållningssätt kommer sannolikt från den långa omsorgstraditionen och kopplingen till förskollärarna. Även empirin tyder på att fritidspedagogerna ser sig som pedagoger som har kunskaper i olika sätt att lära sig och att man är duktiga på att se varje barn som en helhet. Man skiljer inte på skoleleven och fritidshemsbarnet. Den omsorgen har tagit ett kliv in i skolan med fritidspedagogerna.

Hansen (1999) tyckte att fritidspedagogers kompetens hade svårt att komma till sin rätt i skolan eftersom den är mer fokuserad på innehåll och produkter än processer och utveckling. Det är en del av fritidspedagogens annorlunda sätt att se på barn och lärande. Ett lärande som inte är beroende av klockslag och lärare. Att barn lär sig oavsett om vuxna finns med är en verklighet som fritidspedagoger har lätt att ta till sig eftersom man många gånger är bland barnen utan att styra dem. Just att guida barnen mot vuxenvärlden genom att låta dem pröva sina kunskaper och färdigheter med en vuxen trygghet i bakgrunden är ett av fritidspedagogikens innehåll. En av fritidspedagogerna, Frans, pekar också på detta och menar att hans kunskap inte handlar så mycket om faktakunskaper utan om att ge barnen kunskaper att med sig ut i livet, att hjälpa dem att bli självständiga människor. Det vore intressant att se riktlinjer kring fritidspedagogers arbete som betonade de här sakerna. Att komplettera skolan är ett alldeles för vitt begrepp som empirin antyder. Några fritidspedagoger gör samma saker som skolan "fast på ett annat sätt" som skolledaren Anna uttryckte det. Andra gör helt skilda saker som fokuserar på skapande och processer, medan åter andra håller i livskunskap som ett led att ge dem en social och emotionell kompetens. Jag tror att det vore bra att höja den statusen som lärare just i social och emotionell kompetens, för att förtydliga fritidspedagogens roll. Det skulle i sin tur sätta press på skolledare att inte använda fritidspedagoger som vikarier utan att se fritidspedagogerna som ämnesspecialister.

Staffan Hülphers pekar också på att några i hans undersökning givit uttryck för att yrkesbenämningen fritidspedagog är lite missvisande, något jag också stött på under några av de nätverksträffar vi hade mellan fritidspedagoger i Fosie i början av 2000-talet. Mer och mer vill man bort från ordet "fritids" och istället kopplas till ordet pedagog på ett mer tydligt sätt för att markera att man numera inte bara arbetar i fritidshem. Det framkommer också i några av intervjuerna i undersökningen att man skulle vilja ha ett nytt namn. Tyder det på att man accepterat att fokus numera ligger någon annanstans än just i fritidshemmet? Är vi på väg mot

heldagsskola där det som idag är den pedagogiska institutionen fritidshem bara blir en plats för passning av ditt barn före och efter läroinstitutionens öppettider?

När jag började arbeta 2000 så talades det om att integrationen mellan fritidshem och skola skulle gagna båda parter och att man skulle kunna förändra skolans arbetsätt genom att låta fritidshemmet komma in i skolan. Tyvärr verkar det som att det har blivit helt tvärtom, skolan styr fritidspedagogerna så mycket att det inte blir något över till fritidshemmet. Man talade om att fritidshemmets arbete också skulle få en plats i skolan och införa mer skapande och verkstadstänkande, mer lek, mer informellt och praktiskt lärande. Det talas fortfarande en del om detta bland mina intervjuade fritidspedagoger, medan skolledarna inte pratar om den biten, utan istället fokuserar på samverkans former istället på innehåll. Fritidshemmets traditionella verksamhet har uttraderats till följd av integrationen med skolan. Den finns inte i skolan och det finns inte tid, lokaler och planeringsmöjligheter att göra det på fritidshemmet. Det låter hårddraget, men intrycket från min studie är att flertalet fritidspedagoger upplever skolan som den dominerande plattformen, det är där resultat mäts och det är där som resurserna satsas. Fritidspedagogerna måste som jag ser det ruta in ett eget revir så fort som möjligt för att inte tappa fotfästet helt. Att dela sin yrkesvardag mellan två verksamheter, låt vara att de är pedagogiska båda, är bekymmersamt. Ditt huvudansvar som fritidspedagog ligger i fritidshemmet, men ditt fokus ligger under skoltid. Jag tror det är dags för ett vägval. Detta vägval inleds nu med den nya lärarutbildningen där fritidspedagoger ska utbildas till lärare mot fritidshemmet och likställas med lärare i grundskolan. Detta måste enligt mig innebära att man erkänner fritidspedagogens speciella kompetens när det gäller social och emotionell utveckling, skapande verksamheter och omsorg om hela barnet. Fritidspedagoger måste anställas i skolan som lärare, inte som vikarier eller hjälplärare.

Naturligtvis säger min studie ingenting om läget för alla landets fritidspedagoger. Det här är ett litet axplock av några av aktörerna i skolsystemet i Sveriges tredje största stad. Det som sagts är uttryck för deras verklighet genom mina ögon och förståelse. Dock tycker jag att forskningen visar att det som kommit fram här liknar det som sagts på andra håll. Det är bekräftat att yrkesgruppen är splittrad, det är fastlagt att dessa sju fritidspedagoger arbetar väldigt olika och skulle vilja se en reglering av först och främst ramarna för deras samverkan.

Det som har förvånat mig mest i undersökningen är att fritidspedagoger själva inte är eniga om vad deras kompetens och yrkesroll innebär i arbetet i skolan. Å ena sidan kan

fritidspedagoger välja att göra samma sak som läraren fast mer praktiskt. Å andra sidan kan fritidspedagoger hålla egen undervisning i slöjd eller livskunskap, oberoende vad läraren gör i klassrummet. Tredje alternativet är att arbeta tillsammans med läraren i teman eller vara tillsammans inne i klassrummet. Detta ses alltihop som att komplettera skolan. Innehållet där måste bli tydligare.

Dessutom pekar min undersökning på att skolledare inte heller är beredda att göra något radikalt åt situationen utan snarare tycker att de har den bästa av världar på sin egen skola. Det är helt enkelt inget problem, utan man tar tillvara fritidspedagogernas individuella kompetenser på bästa sätt. Detta leder på sikt att fritidspedagogyrket mister sin gemensamma bas. Utbildningen ger dig en grund att stå på, men erfarenheten och verksamheten ger dig yrkesrollen. Det försvarar arbetet med att ena fritidspedagoger i en gemensam syn på yrkets innehåll och uppdrag.

Det finns mycket mer att forska kring när det gäller fritidspedagoger. Man kan ställa sig fler frågor kring huruvida fritidspedagogers plattform idag är skola eller fritidshem, jag skulle vilja veta hur det står till med skolledares förhållande till fritidshemmen som institution, är det en kassako eller en värdefull pedagogisk verksamhet? Vart ska fritidspedagogerna passa in som pedagoger, kan man fortsätta att vara kompetenta "lärare" utan att få lärarliska avtal? Vad händer med de fritidspedagoger som har den dubbla kompetensen? Hur ser fritidspedagoger på fritidspedagogkollektivet, finns det någon gemensam minsta nämnare för fritidspedagoger som kan föra yrket in i framtiden?

Det finns hur mycket som helst att forska kring och jag hoppas att någon vill ta upp den kastade handsken och göra en djupdykning kring skolans kanske mest anonyma yrkesgrupp.

8. Litteraturförteckning

Andersson, Heléne, och Görel Hansson. *Fritidsledaren - om fritidsledarens yrkeskompetens*. Värnamo: Ekelunds förlag, 1999.

Arbetsförmedlingen. *Arbetsförmedlingen*. den 15 07 2009.

<http://www.arbetsformedlingen.se/yrken/YrkesBeskrivning.aspx?iYrkId=110> (använd den 09 08 2009).

Bell, Judit. *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur, 2000.

Bengts, Marie. "Jobba med marknadsföring." *Fritidspedagogen*, 1 2009: 20-24.

Calander, Finn. *Från fritidens pedagog till hjälplärare*. Uppsala: Uppsala University Library, 1999.

Danielsson, Stefan. "Omsorg och meningsfull fritid." *Fritidspedagogen* 1/08, 2008: 14-15.

—. "Yrkesrad utan reaktion." *Fritidspedagogen* 2/06, 2006: 8-9.

Enquist, Staffan. *Skolledarboken*. Göteborg: Publica/Norstedts juridik AB, 1996.

Halse, John Aasted. *Heltidsskole*. Slangerup: Pædagogisk psykologisk forlag, 1986.

Hansen, Monica. *Yrkeskulturer i möte - Läraren, fritidspedagogen och samverkan*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1999.

Hülphers, Staffan. *Fritidspedagog - ett yrke i förändring*. Karlstad: Högskolan i Karlstad, 1998.

Johansson, Inge. *Fritidspedagog på fritidshem*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1984.

—. *Fritidspedagogens yrkesroll*. Stockholm: Liber, 1986.

Jönsson, Annelis, och Lena Rubinstein-Reich. *Överensstämmer utbildningen med yrkets faktiska krav och behov - Intervjuer med fritidspedagoger, förskollärare och föreståndare*. Malmö: Lärarhögskolan i Malmö, 1996.

Lindborg, Marianne, och Vivi-Ann Nilsson. *Fritidspedagogen möter skolan - en vidgad yrkesroll*. Malmö: Lärarhögskolan i Malmö, 1997.

Palm, Mimmi. "Lika lön lockar." *Fritidspedagogen*, 02 2006: 12-13.

Persson, Ingvar. *Leda och utveckla skolan - ett underlag för samtal om skolledarskap*. Mölnlycke: Förlagshuset Gothia, 2004.

Rask, Lena, och Ulla Wennbo. *Ledning i arbetsenheten - utveckling av skolans inre arbete*. Falköping: Utbildningsförlaget, 1988.

Skollagen. *Svensk Författningssamling*. 2009:671.

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100> (använd den 13 08 2009).

Skolverket. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Ödeshög: Fritzes, 2006.

SOU 2008:109. *En hållbar lärarutbildning*. Stockholm: Fritzes.

BILAGA 1

Intervjuschema skolledare vt 2008

Bakgrund:

Intervjuade:

- yrkesbakgrund
- erfarenhet som skolledare
- erfarenhet av fritidspedagoger
- arbetslagsansvar idag och hur ser konstellationerna ut

Bakgrund till intervjun:

- syfte

Intervjutema

- uppdraget när det gäller arbetslag, ansvaret för fördelningen av arbetsuppgifter,
- hur upplever du möjligheterna till utveckling av arbetslagen, visioner
- fritidspedagogers kompetens, vad tillför de skolan
- arbetsbeskrivning, hur ser du på vad ftp ska göra och vad de inte ska göra.
- hur söker man nya fritidspedagoger? Kompetensprofil
- fördelning mellan fritidshem och skola, planering för olika verksamheter,
- LPO94, "den dagliga pedagogiska ledningen av skolan"
- Gunnar Berg talar om att man ska optimera skolans mänskliga resurser för att utveckla vardagsarbetet till elevernas bästa. Hur tar man till vara det på er skola, finns det en strategi från skolledningshåll för det?
- Praktiska grejer, planeringstid, rastvakter, morgonvakter, lovverksamhet och så vidare. Finns det något lokalt arbete med att göra ftp:s arbetsvillkor mer lärolika?
- Ansvarsfördelningen i arbetslaget, vem och vad styr och varför.
- Hur jobbar du som skolledare för att stärka fritidspedagogerna i sin yrkesroll
- Utvecklingsmöjligheter i yrket som fritidspedagog?
- Konflikter med andra lärargrupper om utrymme i det pedagogiska arbetet?

Intervjuschema Fritidspedagoger vt 2009

Intervjuade:

- Utbildningsår
- Antal arbetsplatser som fritidspedagog
- Övriga uppdrag inom skolan
- Ålder

Bakgrund till intervjun

- Syfte

Intervjutema

- Fritidspedagogens kompetens
- Fritidspedagogens roll i skolan, vad ska de göra och inte göra
- Skolledarens betydelse för fritidspedagogens roll i skolan
- Visioner för fritidspedagogens arbete
- Fritidspedagoger i arbetslag, konflikter, samarbete, hierarki, rollfördelning
- Fritidspedagogutbildningen, innehåll, utformning, brister..
- Fritidspedagogers arbetsvillkor, planering, avtal, barnfri tid, barngrupper, lärarrollen, inflytande
- Kan man avgränsa fritidspedagogers arbetsområde, arbetsbeskrivning
- Fritidspedagogens roll i skolutveckling
- Hur söka nya fritidspedagoger
- Utvecklingsmöjligheter i yrket